1-90-1358
Ингуш.
1-Г
1
Государственная БИБЛИОТЕКА СССР им. В.И. Ленина
Г. [illegible]
[illegible] ГОС. [illegible] СССР
[illegible] В. И. [illegible]
К 1-12 С.
I-VI 813-12/197
N 1-77 (77)

КЕРДА ШУ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН, ЗОВКЪОСТИ!

Масса а мехкашкара пролетареш, вlашагllхета!

ИХАЬРА, 1 [illegible] 1969 шу № 1 (4830). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Министрий Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

1923 ШЕРА [illegible] АРАДУЛА

СОВЕТСКИ ХАЛКЪА
КЕРДА ШУ ДАЬКЪАЛА ДУВЦАР

Дези вошалаосарий доттагIийи!

Массехк мингт дьаэчул тIехьагIа исторена юкъе дIачугIоргIа 1968 шу. Ший деххар дизон кхоанандаь а долаш вакъадовкх из вай халкъо. ДIадахача шера дика ейлаш лет чу йитай хIара советска сага. Кхи а ява болашагIа а хинна хIа вутай вай Даьхе. Советски халкъо — коммунизм вторе хоалха хьалхе доалачо — шаьха а къаьгга хьахьеккай фохаргIоана морально-политически цхьоагIо, тIехьашка на доалаш ший кхоллама планаш хIарачаш дукъа, социализмо, демократе. Чамара позицеш чIоагIъяр духьа къовсам лоаттабарца бола лоIам.

1968 шера вай мехко кхы цхьаьнка а бокка гIа баьккхаб коммунизмагIа болача новкъа гIалла. Беркате къахьегад турпал болхлой классо, сийлаьча колхозни ахархой, халкъа интеллигенце, пятилетка кхоалагIа шу голаме чакх а доалихаш. Бокх бе болленнай индустре керда [illegible] предприятеш. Лакха хьувсаьа гулбаьб алата, боамбе, пхокара свеклай, кхыда культурай, тIехкхоачашьлай пачхахьалкхенга дьайбай продукташ йоккара шера планаш. Шерра баьржаб юрта боахам дIахо а йбара парте белгаладаь декхараш кхоачашдар духьа лоаттабу къовсам.

ТIа-тIа лакху советски наьха тоуо, лакхьенай къахьегамкой реальни доходаш. ДIадахача шера яы а шерагIа дьархар чуIе пIеношо, школаш, культурно-бытовой учреждениеш хьалъенга.

IилмакоIи инженераши, просвещене болхлой а литературой искусствай тевзарчаш а ерригата советски интеллигенци керлача лакхаленашка баьккхаб советски Iилмо, техникэ, культура дегIаболлаьра дакъе.

Вай сийрла иделлаш бахьан долаш ерригача халкъо лоаттабеча къовсаме кокхха дакъа кхоач советски кхахихахаго. Станока хьалханка а ккай тIа а, лабораторей деддара классеш — массанахь а вайна бIаргагу цар говзача кулгехи кхетамахи даьига беркат. Цар хьастарцен дасай дIовхаццен, дали цар ча йовкхонца хьалкхуь Советий Мехка къона тIохье.

Дай сийлахь-боккхий революционни традицеш тешаме лелаеш, тIеденн къахьеганеш гIулакхаш чакхдоахаш хьабоагIа советски нагархой. Багийча вахен мехкарашен тIагIерта къахьег заводашкеи фабрикашкеи, гIишлошка а колхозий кхашка а, тIабайроза нарварош эканеш. Iилма, техника, культура лакхаленашка буьа, доккхагIа долча ноахалий сийдахь долаша гIулакх лерргагIа хIахо кхухьараш хало гIерт. Патриотически интернационални дикхаре тешаме долча, хIамзарча низ болча геранеш херлагIча техникацен кийчаь долча Советски Гермамнарча Бизама тешаме лорабу вай халкъа машарца къахьеги, вежаралха долча исхаралица [illegible] чIоагIа [illegible] социалистически карагIахьшрараш лерален.

Ленина васкетаита тешаме болча вай Советски пачхахьалкхено ший арахьарча политике лерргагIа хьалоаттаду социализман халкъий нарrIатони гIулакх хакьалита вокьарча машарех доттагIален гIулакх, тайп-тайпара общественни строиш йола пачхахьалкхенаш машаре хлара принципаш.

Вайна карагIдувлача хIамахь дакъхал ду дерригача советски халкъо, дунен тIарча бердагача прогрессивни наха. Миллионашц болча советски наьха творчески къахьегамцен тьимарсен, къахьега вIашагIхечача низацин тешаме кхоачашдир Коммунистически парте XXIII-ча съезда решенеш, хьалбу коммунизма сийлахь-боккха гIирс — дерригача адамий сийрла кхоане.

Керда шу хьатIехкхоачаш пачхахьалкхен Iаьдала лакхерча органо — СССР Лакхехьарча Совето белгалаьяй 1969 шера халкъа болхам дегIаболлабара перспективаш.

Дуне мел доал дохаргдоахача ненаций доттагIалцен юкъарча кхеалашцен кхетадена дола дунихачь къахех лаггач вай пачхахьалкхен халдаркох [illegible] керлача къахьегамо [illegible] таймарха вакъадола хьаоIадоагIа 1969 шера. Белгаьа дерригача халкъа вокъаьа а хинна Доттаб ше шера план ханал хьалха кхоачашъюра тIехьара, сийлахь-доккхача пIендара — В. И. Ленин вахача дайнахьа дена 100 шу хизара дала доаттIача таймара вакъадахара тIехьара боаш. Ухх деношка керлача шинара бех парте тIехьехаш: — [illegible] хила, [illegible] ахаl

Нарасханна - ленинхоина, Ленина [illegible] та тешаме низарах, классови [illegible] чIоагIъенначча ленински парте [illegible] доттабу [illegible] дитт ерригача вай хетIадений тешаш.

Кхоанех чIоагIа дог тийша а [illegible] доала советски халкъ кердача шера.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето керда шу дог тIара даькъала ду советски наьха, вовла масстнена а довна боахк, деза вовкъостий, ио чIоагIа могаш - маьршо дахар, къахьегача, [illegible], творчестве [illegible] толамаш а доаккхий хIамаш а карагIдулар, шун планаш кхоачашдахар дехи.

Кердача шера чудахаш, вай дIайха [illegible] а лоттагIаь лоацам а доалийе социализма [illegible] кий халкъашка, вежарашха йолча коммунистически болхлойи партешка, болхлой классага, къахьегача ахархошка, хьалха латтача интеллигенцега, къамий къовача пачхахьалкхений халкъашка, империализман колониализман духьала къовсам мел лоаттаберашка.

Машара, демократе, социализма [illegible] доалаш йоала шу, коммунизм къагьеча вай халкъа керда хIамаш карагIдувла шу [illegible] 1969 шу!

Керда шу даькъала хилла шун, керда шерах хила шун, зовкъостий!

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ — **СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ** — **СССР МИНИСТРИИ СОВЕТ**

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ, СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТЕ, ВЦСПС-е

КПСС Центральни Комитет, СССР Министрий Совет, ВЦСПС хьежай гIишлошъеча, ремонтно - гIишлой балхам деча, гIишлой материалий промышленноста предприятешка балха болча болхлой юкъера мах телача категорей алапеш лакхдара хьакъехьарча лехаге. Цу лехах лаьца тIайиача социмашка белгалдоахи капитальни гIирсаш хьалдара хвалхашка дитта доккхий декхараш толаме кхоачашлега дикка доккхача дакъе гIишлошъечен гIишлой материалий промышленностен лакха квалификаци йолча болхлойи инженерно - технически болхлойи массъара кадараш хьахарах тийша хилар.

ГIирсаш хьалдара ханаш доацьарцен гIирсаш дара балхий дивзл толарцарец, хIаьта иштта гIишлой материальни безам чIоагIбанза барг яра зенцш сихъярцарец болхлой материальни беди чIоагIбанза барг на хилар тарлаа а деш. КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-а сонам баьб тарифни ставкаш гIирсаш деча балха болча болхлоцга юкъера лаьрхIача 25 процента гIишлой материалий промышленноста предприятешка балха бIвашта 23 процента лакхье, дьина. Цу цхьан хана должностной окладаш лаккъе гIирсаш деча балха болча инженерно-технически болхлойи гIулакхерча наьхен юкъера мах телача категорешта юкъера лаьрхIача 12 процент. гIишлой материалий промышленноста балха баранка —9 процент.

Тарифни ставкаш должностной окладаш цу болхлоита 1969 шера лакхъергьа укх ханашка:

гIишлошъеча:

Гаьнарча Къилбаседен районашкеи Гаьнарча Къилбаседен районашка найсъаьча моттигашкеи, Гаьнарча Малхбоалене, Малхбоалехьарча СибарегIа, хIаьта иштта Архангельски областе, Карельски АССР-е, Коми АССР-е а — 1-ча феврале дена, Урала районашка, Малхбузехьарча СибарегIа, Казахстане — 1-ча апреле дена, Средни Азе районашка — 1-ча июле дена, мехка вокх районашка — 15-ча октябре дена;

гIишлой материалий промышленносте:

Гаьнарча Къилбаседен районашка а Гаьнарча Къилбаседен районашка найсъаьча моттигашка а, Гаьнарча Малхбоалене, Малхбоалехьарча СибарегIа, хIаьта иштта Архангельски областе, Карельски АССР-е а кирпичик еча предприятешка — 1-ча феврале дена, Урала районашка, Малхбузехьарча СибарегIа, Казахстане — 1-ча апреле дена, Средни Азе районашка — 1-ча июле дена, мехка вокх районашка — 1-ча октябре дена.

Массе а районерча гIишлой материалий промышленноста кхьгча доакъой, книгайи нигале фаянсовой промышленноста предприятешка 1-ча ноябре дена.

Керда, лакхагIа йола тарифни ставкаш оттаеча хана хIаьзарча вырабоктан обслуживанен нормаш хувцаргья техника дегIаяра а производство къахьегаме вIашгIехьбоикхара а бoарагта хьежа.

СССР Министерствашкен ведомстваштен, союзни автономни республикай Министрий Советашта, къахьегамхой депутатий Советий исполкомашта, предприятейи организацейи кулгалхоита тIадиллад керда ставкаш, должностной окладаш, вырабоктан обслуживанен нормаш оттаяраш цхьана йоагIаш йолча профсоюзни органашца дакъа а доацаш кийч а ль, производство вIашгIехьйоаккхаьта тоадара, зеле балха хьйоаенга дIадаккхара, кулгаца къа вIеэигагIа хьегара, инженерни управленчески балхаоть механизаци ара средствеш юкъейоалара чоташ къахьегама овсарие лакхъергIоал мероприятеш чакхйоахаь. Иштта тIадиллад производствана доал дара структура кагий предприятеш организацеши вIашагIъеттара, соа йола структурни подразделенеш, доал дечча лакхдарчал леладу эпельни дIахара, соа йола штаташ хоадара накъаьа чоалхане хулийтаьа.

Алапеш тIатохам бола берриа болхлой 9 миллион гарга сагI ва.

ГIишлошъерайи гIишлой материалий промышленноста болхлойи алапеш лакхдара мероприятеш чакхь ъяра пачхахьалкхено кхи тIа а хьахийцад 1,5 миард. сом гарга ахча.

КПСС Центральни Комитето, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о дIалхайкаду гIишлошъярен гIишлой материалий промышленностен болхлой алапеш лакхдаро, гIишлошъяра технически боарам айбара, гIишлошъерий къахьегамен бытен хьалаш тоадара партен правительствай чакхдахача къыча лоархIамеча гIулакхента кийсса, кхо шера плано халкъа боахама цу доакъонта хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашдара новкъестал дерзхкарах шоаш дог тийша хилар.

КПСС ЦК ХИННА СОВЕЩАНИ

Юрта боахама дIахо химизаци яра даькъе КПСС ЦК октябрьски Пленумо дь решенеш кхоачашъяра чакхдовхаргдоа гIулакхаш дувцаш совещани хилар КПСС Центральни Комитете 27—28 декабре союзни республикай компартей ЦК-ай, парте крайкомий обкомий секретарий.

Докладчика — СССР химически промышленноста министра Л. А. Костанцова, содокладаш еш къамаьлаш дьча гIишлошъяра министерствай кулгалхоша, совещане дакъа хьацача къчар белгалдоахар, минеральни удобренеш, дIайийна хIамаш лорай химически средстваш, кхыдола химически продукци хьал мощносташ КПСС ЦК-ай СССР Министрий Советои яьча решенешта яхача тайпара алсамйоахилга химически промышленность кийчъяр овлaнгара дела эргадахкхачул, гIирсаш хьалдара темпаш чIоагIа лакхъаьчул, оборудовани гIишлой материалаши хьийра а гIишлошта доаттаяра а ханаш йиза теркальчул тIехьагIа мара кхоачашъюлуург ца хилар.

Совещане белгалдаьхар, юрта боахама химизаци яра лакхъе партей правительствай решенеш кхоачашъяр духьа лоаттабу къовсам дIахо ерригача партийни, советски, боахама органий теркаме [illegible] хила безаш хилар. КПСС ЦК октябрьски Пленума решенеш кхоачашъяра хьадда планаш оттае а тIагIертта чакхъяха а еза партийни организацеш.

Совещане балха юкъе дакъа лаьцар СССР Министрий Совета Председателе заместителаша В. Э. Дымшицас, Н. Т. Новиковас, КПСС ЦК-ай ВЛКСМ ЦК-ай бехктокхамеча болхлоша, СССР министраша, центральни ведомствайи организацейи кулгалхоша.

Совещане къамаьл дир КПСС ЦК Политбюро членаллга кандидата, КПСС ЦК секретара Д. Ф. Устинова.

(ТАСС).

ПХЕ ШЕРА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА!

В. И. Ленин ваь бIаь шу дузача дена сийленца накъахара хьинар айденна къахьегаш я Грозненски нахах еча комбината коллектив. Пятилетка хьалхарча кхаь шера план 18-ча декабре кхоачашъяьй по. Шу чакхдалалехьа иаьхаа соагIа арахийтай 260 эзар сома наьха продукци. Къахьегама овсарлен план 8,5 процент тIехкхоачашъяьй.

С. КАЛАЕВ,
Грозненски нахах еча комбината директор,
Я. ХАРЧЕНКО,
партийни бюро секретарь,
Г. ЛОМАКИНА,
профсоюзни завкома председатель,
А. ДАВЫДОВА,
ВЛКСМ комитета секретарь.

●

Дика къахьегама соагIат кийчдьа укх кердача шера Грозненски № 1 йолча гIишлой - материалий комбината болхлоша. Пятилетка кхоалагIча шера план ханал хьалха кхоачашъяьй цар. Укх шера чотах реализаци яь гIишлой материалаш 30 эзар сома наьха я, хIаьта арахийна кирпичик 900 эзара гIнс 4 бIаь тонн я. Къахьегама овсарлен план 167 процент кхоачашъяьй комбината коллективо. Къаьстта дика къахьег Никитченко Зинаида керте латтача гIнс арахецача цеха коллектив.

В. РАДЧЕНКОВА,
Грозненски № 1 йолча гIишлой - материалий комбината [illegible] отдела инженер-экономист.

●

Денгара денга керда къахьегама толамаш доах социалистически дIье дьилача В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводa коллективо. Сийрла мехкдаьтта продукци арахецаро шера план 22-ча декабре мехкдаьтта чакхдоахара план. 26-ча декабре кхоачашъяьй цо.

[illegible] Социалистически дIье [illegible] Султан [illegible] № 4 йолча [illegible]

А. [illegible]
[illegible]

●

Шелан районе XX партсъезда цIерагIча колхозерча [illegible] Айшине кулгалдеча [illegible] толама [illegible] тIера шера [illegible] социалистически декхарах. Иштта 1968 шера планах [illegible] хувзаргIа — гектара тIера 28 центнер доккъа [illegible] [illegible] членашта. [illegible] ю.

И. САЛИХАНОВ.

●

1967 [illegible] сом [illegible] Гудермесски консерви заводо. Из балхаш доаш 1000 тонн [illegible]

[illegible] Цар хIабьена [illegible] Барнауле, Красноярске, Томске, Чеве [illegible]

И. СУЛТАМУРАДОВ.

●

Дикача, [illegible] Малгобек-Юрта районе Гагарина цIерагIча колхозе къахьегамхой. В. И. Ленин ваь 100 шу [illegible] гIанабазар шу [illegible] коллективо. 1968 шера [illegible] 400 центнер [illegible] уж, хIаьта цар гIешле Даьлезга дIадахханьтер 900 центнер да. Цох 231 процент хул. ХIана керданга шера [illegible]

С. ШАБИЕВ.

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕ

Хало а, оатто а цхьана довш хьаьвенача ноп-къостацара къаста атта дац.

Шераш нахах тара да. Уж дега боза да. Шу накъа лакха бозаш хилац хьоца хиндача тешаме ноп-къостацара къасташ санна мара.

Вай вахаре цхьа дор йоалаш доьш дIадоьда шу а.

Тха бурувдеттача бригада коллектива 1968 шу накъадоаккх боакхача безамца — оаха дийг хIао кхоачашдир.

Проектин кIоаргал 3030 метр йолча № 19-гIча скважина буруш а теха хавал цхьа бург хьалха эксплуатаце на дIачуелла оаха. Къахьийгар цхьабеот болаш. Графикал 56 ди хьалха буруш дехалар бригада. Кходаь ахча 96 эзар сомага дIакхоачаш дар.

Iалаьмате дог гIозкоаккхаш хIама да кердача скважина кIеж тохар. Лаьттан цха беттацуш санна хет цунна юхе вахача саьга. Иштта дега гIоале хулаш меттигаш тха «къахьегама биографе» кIезига хиннаяц.

«Сунженски довкъашка мехкдаьтта лохерча меловй тIоанашка улл», аьнна, геологаша хоам баь дукха ха хеташ сона. Республике вгтара хьалха лахерча тIоанашта скважина теха ха дIашика бицлургбац. Iалаьмате хала дар цу тIоанашка никъ бахча.

Бакъда, доаш аьнача из тха — мехкдаьтта лехархой. Дукха хьакхIар кхоачашде шахьехь-.

Промысловое управление эттара хьалха 4500 метр кIоарга буруш техаш тха барт тайначa коллектива. Бакъда, цунах тоьаш бац оаха. Шера 6000 метр совгIа кIоарга бурув тохар дукха иницативаш елар бригаде. ДIадахача шера 7500 метр техар из. Иа бакъаш болаш оаха шоллагIа меттигаьххар Бригасоцаш социалистически яхье.

Аз а са новкъостий а курал ю тхоай профессех, тхоай балхах. Тхо да лаьттан къайленаш тохкархой, цул рузкъа халкъага дIакховчийтарш. Вай республике а Кькибаседа Баакаче а эттара хьалха лохера меловш мехкдаьтта лехар тха бригадо. 15 шу соцгIа ха я оаха Сунженски довкъашка бурув детта. Фуд ду шоцъа карагIаьннар?

Юкъера лаьрхIача 58 эзар метр бурув тохаш. Эксплуатаце дIачуеннай тIеъаь кхоъ скважина.

Шера шиан дIадахача шера 21 шизе кIоагчии а яь, Закан-Юрт лхача участке бурув тохаш я бригада. Бурув теха дала гIерт эхо кердача шера цхьоалагIа Май тIаккхоачаш, вешта аьлча, 43 ди хапал хьалха.

—ТIанийра декхараш кхоачашдергда, — иштта уйла я тха коллектива хIара члена. Ер ва, аьлла, бригада юкъера саг белгалваккха лац сона. Бакъда, иштта из даш а, шиа дош ала безам ба са производстве хьалха латтача Копелевах, Сурковах, Горловах, Лешенких, Кусарпенах, Зайченких. Царна юкъе ба 25—40 шу стаж йола ветеранаш а юххьанца бригаде балха баьхкараш а. Цхьаболчар «къахьегама биографеш» дIаьхий я, хIаьта вокхар хIана мара йолалуш яц. Тайп-тайпара ха йолаш, бе-бе оаналаш болаш, тайп-тайпара къамаш... Бакъда, дай ха уж массавар вIашагIтохар, цар цхьабарт бер — шоай болх безар, творчески къахьегар, вай мехка коммунизм хьалтьар.

Тхаь барайта шу ла из хьаьтаи ченаш техка. Йоккхал ду аз сай профессех. Фу хила йиш я болхаз яхача цIенал лоархIамегIа а сай долашагIа а. Йиш из дакха леже гIерта веза хIара саг. Тхаха [illegible] производстве къахьега балхача хьанача болхло[illegible]ха деза мел йеккха бехкт[illegible] тIабулабу [illegible] къахьегама [illegible] яхача цIаро а. Веккхаза бе[illegible] йийнар аз говзал Грозне къахьегама [illegible] — хаа сийр яха [illegible]. Ш[illegible] гIоакхаг шехкхар [illegible] болхаз. Цун сий къахьегаьга хьежжа мара далац.

Сона хетачох къоса мехкдаьттахой кхебеча лоархIаме да цара шоаш хержа специальность езаялийтар, атта болнача, бакъда, Iалаьмате лоархIаме балча тха болхал [illegible]. Цунга хьежжа хургья къахьегама дисциплина, къахьегампара цар гIулакх. В. И. Ленина васкет даьд къахьегама васарле дегIайоалара дани йоакхо а. Тахан коммунизм хьалхеча Iалаьмате из лоархIаме да, дукха тайша ба вай лерончача гIулакта толаш.

Тахан вайга кхача ирза, вай дега гIоале айхта циззаенца а вай хьавсарча сийлахи[illegible] В. И. Ленинна: Кердача шера ламогта шио тIабоккийта боаш везача баьчча 100 шу дузала денна йоагтIа кийчо яр. цул васкеташ кхоачашдара, даьлен, дукъа совдак-[illegible].

ДIадахача шера советски халкъа къахьегама боккхий котаeлонаш яйнай. Цу шерах [illegible] даьлло [illegible] Iалаьмате [illegible]. Цу шеро [illegible] [illegible] карагIаьм[illegible] хIана а [illegible] аналия яьр. Вайна [illegible] [illegible].

Дукха [illegible] СССР [illegible] сессе материалаш йийшаво тергал ца ен йитаил цу сессе тIайийча решенеш тIара е цифраш. Уки кердача шера советски цхьа реальни доходаш 5,5 процент лакхлургья. Иштта а партен правительствам халкъа еш йола бракхо. Кердача шера ударни къахьегамца жоп луьрга вай цу йоакхоина, ламогта къахьегаьга санна Даьхе дукъа совдаккхара.

И. БОРОДАЦКИЙ,
«Сунженнефть» НПУ кIоарга бурувдеттача конторa бурувий мастер.

1968 шера бекхамаш

ЦIАККХА А ДИЦЛУРГДОАЦА ХIАМА

ДIАДАХАЧА шера мехкдаьттахошта эттаре чIоагIагIа дагадаьллар дер-маьогта дахагIа «Даьхена кIаьркa дошув» луга. МаьагIа доаца лаьдар тха участка мехкдаьттахоша из дIадир кхоачашденна! Доккхий къахьегама толамаш даьхад «Старогрозненскнефть» НПУ КПСС XXIII-ча съезда цIерагIча цхьоалагIча промысла чуйоагIача тха участка мехкдаьттахоша. Дикa къахьегама [illegible] йийзар дIадахача шера юкъ. 1967 шеранул 65,4 процент дукхагIа мехкдаьтта даьккхад оаха соакха. Цу шера тха коллектива деррига технико-экономически хьокхамаш лакха хилярах социалистически яхье итогаш ед, кхойга «Старогрозненефть» НПУ карарай хIара тела ЦIе байракх еннай кхоьа, хьаккхара еннай [illegible] а бун.

Тха участка мехкдаьттахоша [illegible] Бекхате шу дар дIадехар, ЦIаккха а тха коллективана дицлургдоаца дог гIоадлоаца, хIайла хилар цу шера 23-ча ноябре тха объекташка хьожаш хиннача СССР мехкдаьтта доаккхача промышленносте министра В. Д. Шашина тха отзыван [illegible] тIа укх тайпара йоазув дира цIiIаха йодача хайа а № 641 яр-[illegible] йоле [illegible] дукха а дукхагIа ялла цун участка. Оаш хьахаллача производственни кульурага хоза зеташ хьоме дог доагIа са. ХIанзъа тIехьагIа иззы а дохагIа тоамаш деха ка йила шун, новкъостий».

Соакка 23 декабре советски мехкдаьтта доакарaше 3 бIаь миллион тони совгIа «Iаьрж дошув» а доаккхаш бокха къахьегаме толам баьккхар. Из ди тIакхоачаш тха участка мехкдаьттахоша шу дIададале деза пленал совгIа даьккха мехкдаьтта 61.490 тони яр. [illegible] социалистически декхарех денха лаьрхIа хинар 47 эзар тони мара доацаьа. ХIаьта пленал совгIа даьккха газ 28,9 миллион кубически метр яр. 24 декабре мехкдаьттан газ денкхера шера план толаьяц кхоачашйир бака. Цу юкъа Даьхен резервуарашка тха мехкдаьттехоша дIадехийта «Iаьржа дошуш» 2863082 тони яр.

ХIанз вай мехка дайнаьчи буса лаьттан [illegible] ченашкарa къадоаккха «Iаьржа дошув» 820 эзар тони я. Цун бIоалагIа деньа тха участка мехкдаьттахоша доакх. Тха коллективага хьежача дохка денна дог из.

Къахьегама васарле декха хилярех кхоачалб Iоа мехкдаьттехой. Цар чIоагIа къовсам лоаттабу кьадоаккхача мехкдаьттаген газеген дIабоде мах лохбера, болхлой хьалош тоадера тIоарзаль рационализаторски предложенеш производстве юкъедаьзаре. Цу декхарех уж дика лоархIабу. Хьадоаккхача мехкдаьттаген газаген дIабода мах лохберах дIадахача шера печахьлкхийна кхийр 13300 сом ахча. ХIаьта производстве юкъейихьача рационализаторски предложенеш печахьаш, кханна баь пайда 2025 сом дар.

ДукхагIа мехкдаьтта даккхара лоаттабеча къовсама боккхa дика [illegible] мехкдаьттахой хьалхийн тха коллективе. Царна юкъе ба мехкдаьтта доакха мастераш Н. В. Климов, В. Р. Якимович, мехкдаьтта доаккха операторш В. И. Живодров, К. К. Брундасов, А. И. Очкуров, И. М. Малышев, З. А. Гафаров, дукха кхьаьбараш.

КОММУНИСТИЧЕСКИ къахьегама ударник яхача сийлен цIи яккхара а чIоагIа къовсам лоаттабу тха участка мехкдаьттахоша. Соакха шу долалуш 36 саг мера ца хиннача 68 ба тха хIанз коммунистически къахьегама ударнеш. Лакха мех баь тха къахьегама, СССР мехкдаьтта доаккхача Министерство, мехкдаьттан химически промышленноста балхлой профсоюза ЦК тхана бокъо елар 300 миллион тони мехкдаьтта доаккхача Сийлен ешта дакъа лаца. Цу сийлен [illegible] отте бокъо [illegible] вай мехка къовсам лоаттабеш яр 770 бригадан участкашь. ХIаьта котам [illegible] 33 коллектива яр, царна юкъе тха участка коллектив а йолаш. Лаьрхlа дела 300 миллион тони мехкдаьтта доаккхана дийнахьа тха участка коллективо промысла ЦIена угIйлона сийлен социалистически декхараш тIаийцаре 3 бIаь миллион тони мехкдаьтта доаккхача дIоза денга лаца, ерригача газам бIоза пейда ел, шера пленал совгIа даьккха мехкдаьтта 61489 тоннага дIакхочаьда, хIаьта газ 28,5 миллион кубически метр кхоачаьдаь. Сийлен кепе даьттача цу дийнахьа пленал совгIа 40 тони мехкдаьтта делла, № 850 йолча скважине шиъ рационализаторски предложени юкъедехьа.

Цу сийлен кепе оттадар производстве къалха латтарехи, къахье а кхана а мехкдаьттахой, коммунистически къахьегама ударникаш. Царна юкъе бар И. М. Ефремов, В. Е. Петренко, К. К. Брундасов, И. М. Мельшиев, А. С. Коновалов, З. А. Гафаров, В. П. Косов, кхыбераш. Цул тIехьагIа шоаех тешаш бейна дIаеййача объекташка дIадбакар уж.

Къахьегама ди йистедаьлча тха коллективо рапорт [illegible] бахча балхаш тIаийца хинна социалистически декхарехи кхоачашдераш. Уж декхараш участка мехкдаьттахоша толамца кхоачашдерах начальника заместителa Ю. Г. Терентьева тхона еннай СССР мехкдаьтта доаккхача промышленноста Министерства, химически [illegible] тха участкерча 56 балхлочаь Министерства профсоюза ЦК и Сийлен грамоташ, шоай цIераш Иалата сакъаташ. Иштта еннай [illegible] сийна «Старогрознефть» НПУ-и мехкдаьтта промыслови управлени профсоюзи промкомеи кердера кара тела ЦIе байракх.

Цу совгIаташта хоьу ирш, участка мехкдаьттахоша [illegible] денна В. И. Ленин вача бIаь шу дузача денна сийленца кочъабехкар [illegible] а дахагIа къахьега, хIаьта мехкдаьттахой дош чIоагIа [illegible].

Я. ЩЕРБАКОВ,
«Старогрознефть» НПУ цхьоалагIча промысла Старогрозненски участка начальник.

КАМАЬРША ДОГ

ТЕЛЕФОН техар. Кхалсаг ар къамаьл дер. Сона шу ольгате сIхар вай республика Лаккхехьарча Совета депутата Ушакова Мария Павловнай оаз. Хьалха телефон тохаш яьар из. Массаза а цхьанца гIулакх хул цун: е консультаци ю, е ле дезачун дагаюол. Дукха за депутата ле дезаьаш. цунга хьежжа йоккхий а цун бокъонаш а.

Мария Павловна мел йовзаче оал цунах: дог дIена долаш а бахьахьарь а саг я. Из иштта да а да. Таша шийна кIена за кун дерригa вахар.

...Цкъа харжархошкара заявлени ера депутатага. Школе йола никъ бераш дIа ца лелалуш бIеха а хотта утташ а бар. Из гIулакх лахьаш тхо долча ера Мария Павловна. Цул хьалхагIа из хиннар райисполкоме, коммунальни боахама городской отделе.

Гор. ОКХ-а кертера инженер нов. Чабанов а вахкка цхьакъага хьажа дахар тхо. Никъ капитально тоабе беза, хIаьта цунна дикка ахча а эш, аьлар кертерча инженера.

— 1969 шера мара никъ тоабе вIаштIехьдаргдац тха, — боккар йов. Чабанова.

А, хьера шу хьатIакхачалца гаьна доккха йиш йолаш гIулакх дац ер, — цIар депутата. — никъ мехулла сихагIа тоабе беза. Бераш наргIатта школе ала йиш хургйолаш никъ тоабазга фу гIоогIа?

— 300—400 сом. бакъда, укх шера мел хьожадаь ахча кхоачаленна.

— Цунах ниисса ал аз сайгара лу шоана, — аьлар Мария Павловнас,— фуннагIа дал никъ сихагIа тоабелга де беза.

Иштта я Мария Павловна! Дукха да цунна тIалатта гIулакхаш. Бакъда, уж деррига а наха дика хургдалар. Царна тоам хургбалар аьнна кхоачашду не.

Вай республика Лаккхехьарча Совета коммунально-бытовой комиссе член я Мария Павловна. Цул совгIа Ленински райисполкома наблюдательни комиссе а дакъа лоацаш а я депутат.

Цу общественни балха дукха ха эш. Набахтара дравьннав саг. Чувахa шIа дац. цхьаь ва из. Цунка ханнахьа новкъостал ца хойя цунах фу хурга хац. Ше хиннача юханаха а тарлу цун. Бакъда, Мария Павловнас цу тайпарча наха эшшача гIо ду. Цкъа депутат йолча вера дукха ха йоацчок хьахийна. Александр С. ЗIамига саг балха оттавалица, из общежите дIанийсвалица Iохавзар Мария Павловна. Цул гIехьагIа цунна бIаог тIера баккхавзар. Из балха волча ухар. коллективаца дагаюллар. Лелалаьр пIенаь кIа а кхесса шийсача накъ тIа вальар Александр С. ХIанз дика болхло а лоархIаш. саг а йоалаь, дезал а болаш вахаш ва из.

Мария Павловна йолча ера харжархо Елена М.

— Iа массанена а новкъостал ду аьнна хезаш сона. ЧIоагIа молаш ва са нана. хIаьта тха шо бер а да. ОарцагIьяла тхоца...

Депутата дика хоав хоза къамаьл даьл аьлла из йолаш Еленай цар Iергвоаккхага. Цхьабакъда. Бархвийгача дIагIарча бераш новкъостал мара шийна мегар дац. Дукха къахьега а ха йоаа а йийнар зIамагIола бер лела дIалуш доккхагIдар хитевхаче деза дIоттагIаши. Цул тIехьагIа тIакхаьчар малара тIера долча даь агIа..

Швея-мотористка йолаш из болх беча шуйкин объединение дика къахьегарах даь ца Iеш, из дог камаьрша долаш. нахаца Iыьмоза йолаш. Во деначa сага шийна тарлуш дола новкъостал деш йоламаь сий ду цун.

Цкъа бузь чубаха. безаме йоацаш балха ера цар нехера цхьа кхалсаг. ДутIаьльча цуга а ябехкa дар малар дар ШоллагIча йийнаьча шоай болхлечун мараца къамаьл дир Мария Павловнас. Машар оттар дезала юкъе..

Тайп-тIайпара эшшал йолаш нах ба Мария Павловна йолча ухараш. Бакъда, царех хIаране дег тIа кхоча аIайха доаш лала хоа цуьна.

Тайп-тайпарча моттигашкарa бархал ахаш дукха письмош ух депутатага. Уж язераш ба це цхьан хана новкъостал дал нах. Сага кIаьхха а диллац шийра даь дика. ХIана шоллагIа а республика Лаккхехьарча Совета депутатала хоьшай Мария Павловна. Дукхачaр дац цу тайпара сий.

Нахаца Iыьмора хила, царна дикалаьн де лахаве шу Iомавьй Мария Павловна. ЗIамига йолай йисаз из дал нийсен доашаш детдоме хьалхийяа. Цигаол крекинг-заводе кхар. заводской коллективо мехкдаьтта учелахье дика хьожайир. Цул тIехьагIа лаборантка йолаш болх бе йолалу.

Сийлахь-боккха Даймехка тIоам хьайначул тIехьагIа фронте яха гIерт Мария Павловна. бакъда, из цига хайитaзар. Медсестрай курсашка деша хов из. Грозне МПВО санслужбе йоза, човвнай нах чубола шне-долаш йоассаеча хьинаре дакъа лоаш.

1942 шера август бетта фронта кхоач Мария Павловна. Медицински сестра йолаш тIема халача даьхьах чакхъьлар из.

ТIемахочун наьъха тIа лешар я «Знак почета» яха ордени массехк тIема медалаш.

...Чакхъьнаьй смена. Бакъда, кхоачаденналац Мария Павловнай балха ди. ЦаI шоллагIча тIехьa воагIаш цхьаццa шоай гIулакх даьхаш ух харжархой. Царна массанена къамаьл де леза, царна массанена а новкъостал де деза.

Наха гIулакх дар, царна пайдане хилар — фуд цул сий долашагIа а лакхагIа а!

С. БЕРДУКАЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхехьарча Совета Президиума председателa приемни заведующи.

«Красный молот» завода цехашта юкъе дIадахача 1968-ча шера дикаьь хьалха латташ хьесанай № 15 йолча цеха коллектив. Хакал массехк ди хьалха шера план кхоачаш а нь дезду ца тахана кердa шу. Цига къахьегта дика къахьегарах белгалъьнна я дукккача къамеш латта Кимаев Мальмеда куьгалле-ча электросварщикий бригада. Цхьа бутта дIабахайтaц цо бетте план 120—130 процент кхоачаш ца ен. «ВЛКСМ 50 шера коллектив» яха цIи яккхара къовсам лоаттабаьча цу бригадана Ленински комсомола 50 шу дузача денношка из сийлен цIи елар.

ХIанз тIайийнаш бригадо кердача шерара социалистически декхараш. Уж а тоамца кхоачашдергхьа ряд лоацаш я из. Хьалхаре къахьег из. Худякова, Иванова, Бурикина, кхычар.

СУРТА ТIА: электросварщикаш А. Худяков, Л. Бурикина, М. Камаева, В. Иванов.

И. Плиев сурт.

Бурувдеттар

Денал дар, шийна хьалхашка оттадеь декхар кхоачашдургдар мара вахийтац гаьнача накъ тIа. Иштта ба мехкдаьттахой болх а. Цар гаьнара никъ — кIоаргал я.

Бурув кIоаргагIа Iочудахийта даьтта кIадхен къайленаш дIаяз гучаяха езаш хилча лаьрххIа тергам тIабахийта хорж цар нах. Цун опытага, болх бечa хьнага хьежа из Iеш, оамалашка а хьож.

Иштта хержа ба хIанз МалгIабике № 893 йола скважина йоаккхаш боалкараш а. ХIакалца хьа цул кIоаргагIа яьккха скважина ди укхаза. Цох дика кхет укхазара сменни мастер, коммунист Владимир Григорьевич Рено.

Ер кхойттаалагIа шу да но из болх бу. Цу хана деза бурув детташ яьха метраш массехк сахьата балла никъ хургбар.

Детталуча дегага дора санна, лалугIа хов цунна лаьттах долдача бурувга. Прибор эшац. Кхы хIама IотIатоха, тIера дакха делаш дац. Конторе хьадена геолого-технически карт а ергадоаккхаш воала Владимир Григорьевич, кIоаргалуш латтача бурога ла а дугIаш.

Барте кхачуната ладугIаш бурос дукха кIоарга боалача карагано-чокракски пласта IотIакхоачаш а. Каьхата тIа хьахьежкхача беса дохалургдолаш хиннадар из «бIар».

— Кхы кIеант-дукха вай низ тIабохийте, вай мел хьийта къа довргда,—аьнна цу сахьате хоам бир мастера шоай болхлошка.

Инструмент гоамлуш латташ хиннаь. Бурув детташта хоа из мел керазa хIана да. Цкъх ца а йоалаш цха хьалдийе кийна колонна. ШоллагIа тIоргаш 700 метр гарта мара Iочудахийта хиназар из. Цул тIехьагIа кIедига гоамьала йолдена инструмент юха майсалургйолаш цхьаькха расширитель I ела яха а кIоаргала доладеза бурув. Нийса хилар мастера расчеташ.

ХIанз укхазарча скважинашта мехкдаьтта доалача пластех чакх а яьккха дийнахь-бус юкъера лаьрхIача 30 метр кIоаргалуш дола бурув. 2000 совгIа метр гаьна даьккхал из хIанз. Ийсар 1050 метр мара яц.

Шера задаче тIеххоачашъьай бригада коллектива. метрашка диллача. ДIадахача шера Вознесенске шоаш яьккха № 827 йола скважина 20 сентябре промысловикашка дIа а еле цул тIехьагIа укхаза баьхкабар уж. Бирь бетта баь болх ба уж вай шоца ши эзар метр.

ЧIоагIа хала хургда бурув деттаранта проектин кIоаргала IотIакхача 400 метр йисача хана. Цу хана хьал а нIеш массехказ аз юха Iочуетта езаргьа итт тони совгIа доаал дола инструмент: лаккхехьарча пласта «фу йоах» хьажа беза геологий, цигара породa хьалгIа а йоаккхаш.

Хургйола халонаш дика йовза мастер каст-каста дагаьуьл шоай бригадираца нов. Калашникавца.

— Геолого-технически нарядага дилла — лоабата маркхал эшаш бац вайна, — аьлар цунга цкъа Владимир Григорьевичa, — хIаьта а вай из боалаш мегарг-и дац. Из бозача накъ тIа фу хул хьайна доь. Халонаш хургьяц аьнна ала дац вай.

ХIана хала тIа [illegible] балонаш [illegible] леха ца езаь [illegible] я из.

Хов цунна скважине хиннача гIалата, аварена ше эттара хьалха бейне хила везаьга: из нара коммунист вац цун смене.

Шиа смена коллектива сий лакха лоаттаде, кхычарна хьокхам лургйолаш из хилийта хов мастера. Эшачоа хьехар ду, шиа опыт дIайовзийт, халагIа бола дукх шиа белаж тIа бул.

Лоаций аьлча шиа коммуниста декхар сийленца кхоачашдеш ва Владимир Григорьевич.

М. НАРЕПИЙ.

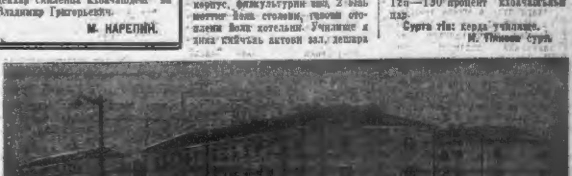

ДIадахача 1968 шера дукха дала хилар шIерош, лоархIаме гIишлош. Дерий, Боцанаш хьалъльай, «Гроэхимнефтестрой» треста СМУ-7 гIишлошIерараш. Къахьегта дика къахьегама совгIат кийчаьд цу гIишлон-монтажни управлене векххагIола прораб Турпалов верте латтача коллективо кердача шера. Цар хьалха а кхьаккха кердa шу тIехьа делошка дIаеннай йоккха профессионально-технически училище. Цига 6 бIаь дешархочоа моттиг я. Цул совгIа училища хьала хьалъьай 420 моттиг йола дешархошта чуIе лаьрхIа [illegible] корпус, физкультурни зал, 2 бIаь моттиг йола столови, газови отоплени йола котельни. Училище а дика кийчъаь актови зал, дешара производственни мастерскеш, практически занятеш мел эша оборудовани, станокаш, механизмаш. Тахан 1 январе пIанагIа йистехкха езаш до из училище. ХIаьта гIишлошIерараш массехк ди хьалха кхоачашдир шоай декхараш.

Из лоархIаме пусковой объект хьалъеча хьаьста дика шахьийгаь Агтахов Михаил, Беликин Петр, Сафонова Мария, Эскархонов Ильяс, кхыбараш кирпе латтача каменщикий, отделочникий, бетонщикий бригадаш. Юкъера лаьрхIача хIара сменагIа норман 125—130 процент кхоачашъьай цар.

Сурта тIа: керда училище.
И. Плиев сурт.

КЕРДАЧА ШЕРАРА ИНТЕРВЬЮ

ХЬАХЬАЙ ДАНАХ — НАГП [illegible]

[illegible] 1968 шу?
Мишта дезлергда Iа керда шу? [illegible] фу кхоачашде [illegible] [illegible] [illegible]

ДОТТАГIАШКА

◆ 1968 шу аз тIатIерта къахьийга. Доккхийча хIамашка доттаьха, уж дикаца кхоачашдинна шу дар сона.

Аз материалаш дайнеши дийхай «ВIаьшерений боадонера» яхача романа тIеххьара корраш дIакхоачашдара, гордашка, юргашка, гIодка лиййдан. Дунен хьалкарча тIем хIа дакъа лоацаш хиннарах веттавенчах. ХIаьта дакъа дьиначун тIоахагIа книжканa редактура еш хиннав со. ВIашта из, хетарга къа, эттара лоархIамегIа болх а бар. Къоахетадаь [illegible] кулга йоазонна юкъера сов дола дешаш, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] тIехьрча [illegible] [illegible] [illegible] ха къа-Iакхийчар сона. Книжка [illegible] [illegible] Иелга мара кхы хIама [illegible].

Юххера хьатIа [illegible] ар из ди а. БархI шу даьккхар аз цу, дента [illegible] цунна сатувсаш. цун уйла еш. Нахал ха аьначул тIехьагIа, юххера а. са бе дера книжка, хоачаш бисараш дехьадена далакха доаш. Цул тIехьагIа кертердар юхедисар хьежа везаш: цaллара дукха къахьийгаш сатийсаш книжка наха мишта доаргья хьегI. Шийга даьха дог юаданзар книжко. Наха тоамбари дика хетарв хилар цувах. ХIаьта цунна цхьана [illegible] сона торо елар, 1968 шу, аз мел яьккхача данах ерна эттара цхьа долашагIа дола шу хиннад аьнна ала.

[illegible] ДоттагIаштен никкъе. Цхьабакъда, хьатIадоагIа керда шу са нIагIа эттара сагтвердаь гIа хургда, хIана аьлча гучахьа бене а тхоца цхьана хургба Калой а Дали а, Орцин, Гетан, Вити, Зору, дар а вай а Iалаьмате дукха «ВIаьшеренний боадонера» таргарен бовзаш болен вах.

◆ КЕРДА ШУ! Из, массанена санна, сона а кердача хIамашка сатувсийта де, даим нахала вIаштагIеттавала везаш да, романа шоллагIча книжкана керда материал юхаш шу хургда, из хургда хален ког гIоадоаккхаш бозча, вай халкъах баьннача нахах дола дуццар дIахо дахьар дукха къахьетта шоай тайпарча шоай уйлашцеи гIулакхашцеи керда турпалаш литературана юкъебоалайерг болх бора творчески даьлдаташ шу. Иштта вайна массенна а дIалаха шу чIоагIа дика чакхдаьнарашта а, цу шера хийрхIараш кхоачаш из хулаш бисаранта а — кердача 1969 шеро дикалетар, машарера къахьегам, уахацIено, ираз дар довш довза баккха доагIа са!

Керда шу даькъала хилда шун, деза новкъостий!

ХИННА А ХУРГДОЛА А ТОЛАМАШ

Диначa толамашца чакхдаьккхад пятилетка кхоалагIа шу вай мехка къахьегамхошна. Газеташа, вайнус хIара денна хоам бу предприятеша, боахамаша шера план хьалха кхоачашъьярах.

Дукха ба вай республике а цIи хеза, пятилетка хана хьалха кхоачашъе дош денна нах. Царех цхьанниена, Урус-Мартана района «Красноармейский» совхоза бригадир вахча Зелимханов Вахийца къамаьл хилар тха корреспондента даьлча а доахаргдоача а толамех лаьца.

— Вада, 1968 шу мехкдаьлаш [illegible] хIаьта балха йтоеш и ха ма йий из. Иштта хилар шун болх, фу ала йиш я тIа йахьача шерах?

—Се духца дIаволавалалехьа из белгалйоаккхаргья цхьа цифра: 220. Из я оаха цхьадачча шера план кхоачашъярa процента цифра. Соман, баьцаддараш кхехиш я са бригада, 253 гектар лаьтта да оаца гIулакх деш, цу юкъе 55 гектар баьцадддараш дIадувш вайда я. ХIаьта 83 гектар соний бешаншш я. Вод-векадаса лаьтта шекара свекла я, кхьйола хIамаш а дIаоваш да[illegible].

Дика дIахар укх шера оргхачa культурай хьувкъам. План 7000 центнер йолча 16280 центнер Iажаш, кхораш, хьачаш беххар оаха печахьлаккхенга; баьццадараш—12142 центнер, планах йоагIар 6000 центнер мара йоацаца; план цIоаза кхоачашъяь Iахзар свекла кхеераш а. Пейндораш дика хилар укх шера.

План 170 центнер мара йоацача 403 центнер доххайир уж хIара гектара тIера. Иштта хьуккъам хилар 20 гектар хулача майда тIа. Во хилазар нарсашга. Гектара тIера 313 центнер доххайир уж, план 130 мара йоацача.

— Сонах хулаш да уж, толамаш, Вада?

— Бахьанаш дукха да. ЛоархIамегIа дараш агротехника, ях ар дар, коллектива членаша шоаш бешбола болх, дика, бедаща бар да. Кхычa къахьегамхоша, дечул совгIа хIама дац са бригада культуранна, бакъда цо дер дика лу.

— Пятилетка план хьа бригадо хьаь шера кхоачашъьай аьнна хезадар сона..

— Кхоачашъьяц. Бакъда, из иштта хила дукха хIама эшац. Кердача шера оаха боак йийча 110—115 процент кхоачашъергья пятилетка.

— Фу де лаьрхIад хьа бригадо 1969 шера?

— Эттара кертера дар 1968 шера КПСС ЦК октябрьски Пленума къахьегамхошта хьалхашка оттадаь декхараш — лаьттан делладар культура дакхьехга — кхоачашде лерхI оаха. Цу гIулакха лаьрхIа кукIагIа баьнакараш, свекла дIалургья. Лоацца аьлча, балха объем укх шера хинвачул 20 процент лакхагIа хургья.

— Кердача шера лаьрхIа деш хIама дац шун?..

— Кхаш дийнлу-кх. ХIанз минеральни удобренеш, хьоарцаш лат, хIаьта, соккий, бецаш [illegible] нью...

В. И. Ленин вань 100 шу дизарга

БЕРКАТЕ ШУ

КЕРТТЕРЧА дакъе хьайбай боахамен растениеводствах лостам болам ба тха боахам. Цул сонгIа кхы а кьона халий доакъош да. ХIара шера 15029 гектар оахам тIа культураш дIаюи оаха, цу дакъе буртиг болчаш ялат 5878 гектар, цен кIа — 3563 гектар, мукх — 749 гектар, рожь — 200 гектар. Тха боахаме пхиъ отделени я. Царех хIаране цхьа миллион сомгIа сома юртбоахама продукци бордах.

ХIара шера дегIаух совхоза растениеводство. Из дегIадахара керттерча факторех цаI я дахтта леладара культура лакхъар. Цудухьа, укх тIеххьарча шерашка цу гIулакха боакха теркам тIаухийт совхоза специалисташа. ХIара гектара тIара доагIар хьадакххара 10 076 гектар оахам тIа севооборот юкъейоалабый боахаме, цу дакъе хий дехкача 1925 гектара тIа. ХIападе вараерзавьд 7224 гектара тIара кIск хий дехкала дергатача дакъта йоакъ севооборот. Цу гIулакхо кхы а дакххерйа буртиг болча культура гойтира тIара хьукгъам. Герок лаъттан хIара гектара тIара 26—27 центнер кIа доакх. Укх шера 3562 гектара тIа дIалайначе кIини хIара гектара тIара 17,5 центнер дьаккхай совхоза кхаш лелаудерапа. Цитта дина хьукахьабаб гуракхьа бойна мукх, хIара гектара тIара 15,4 центнер дьаккхай.

Юртбоахама культураш кхоаш хIара шера доакхий тоганаш доаха керда турпалаш хьаххул боахаме. ШоалагIча бригада коллективо буртиг болча ялата хIара гектара тIара 19,2 центнер дьаккхай, планах 18,8 центнер йолча, гураха дийна кIа — 21 центнер. Царел дукха тIехьабисабаш 20,7 центнер кIа дьаккха йоалагIча бригада кхаш лелаудераш.

Соахка гураха дийна ва бола ялат чуйдаш лакхара хьоакхаман дакхар совхоза комбайнераша. Къахьтта оасаре къахьийгар механизатораша Курбалов Курбека, Петров Георгий Григорьевича, Пшеховицкий Ивана. Планах 4250 тонн йолча 6342 тонн ка бола ялат дъахеек амбарашка чудоссадьа совхоза кхаш лелаудераша.

ХIара гектара хьувкъам лакхбарна цхьана боакха теркам тIабохийт оаха ялата центнераша дIадодар лоддара.

Юртбоахама культурай хьувкъам лакхбара боккхача доархIаме да органически минеральни удобренех боагIача тайпара пайда эцар. Укх тIеххьарча шерашка кертта пайда ийбе дьошкал тхо царех. ХIара шера совхоза кхашка дIаелл кхо эзар сонгIа тонн удобрениш. Кхашка кхо дIаулкхаш лийна хьоакхеман гойт Н. Сафронов управляющи волча пхьоалагIча отделене механизатораша. ХIара дийнахьа кхо хIаузаш бет-трактор а отделене. Кхо тIадоттара, Iоденсадара балхаш механизированни да.

Миштта растениеводство дегIаярца цхьана боакха теркам тIабохийт оала хьайбай боахам дегIабеалабара. Хьайбай продуктивность лакхъара. Лакхара хьалхаман деах совхоза хьайбаш леладераша. ХIана тха боахаме шиъ эзар цхьа бIаь бежан, 55 эзар устагIа, 1450 хьакха, 5300 кхо тIара оалхазар да. Шерагара шерага лакххйт хьайбай продуктивность. Укх шера хIаре декабрьча Iаттагара юкъера доархIача ерфигача совхозе 2300 килограмм шура, хIара устагIан тIера 4,7 килограмм тха дакъкхад совхоза хьайбаш леладераша. Къахьтта тIоагIа къахьийгад хьайбай продукташ дукхагIа ахара, уж паччахьалкхеда йоахара совхоза шоалагIча отделене хьайбаш леладераша. Укх шера 20 декабрь тIаккхоачам 648,6 тонн шура дIаелийнай цар приемни пункташка. Паччахьалкхен кхоачамгъей лакхара хьокхаман доахам хьынаре къахьийгад «Знак почета» яха орден лелаеча цу отделене доярка Лунева Мария Ивановнас. Шой группера кхийтта Iаттах хIарангара 3 эзар килограмм шура дьакха социалистически декхар тIалаьцна цо ер шу дадалуш. Мария Ивановнас боалаш болча торонех бийса нийса эцаш, ха а низ а па къовсам гIой тIехкеш цу чаккдаш тIеххкоачанзад цо дашна дош. Цо хIанзий хIара кхоабача Iаттагара 3210 килограмм шура дьаккхай. Цул дукха тIехьайнцад Къахьегама Шеча ВайракхЕ орден лелаш Бойченко Евдокия Митрофановна. Цитта лакхара хьоакхаман дакха доархам дукха ба тха боахаме. Хьайбай продуктивность лакхъара доархIаме боал ба скотниккий бар. Доахаша хан хакьа доагIар дIаларга, хий ишадарга доагIа гIулакх дарга хьаккъхара тIеххетам шура. Шоай болх дика кхоачашбу скотникаша. Царна юкъе къахьтта бовзалабакка шой пийна тIахлам гIулакх кхоачашдеш вола боалахчйа скотник Саибиев Дауд.

ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА дукха лакхара ялат шу чаккдаш ши бутт хьалха кхоачамгъай совхозе хьайбаш леладераша. Укхаза белгалде безам ба, совхоза хьайбаш леладераша хIара шера дукх совдаахкийта. Нагахь санна 1965 шера паччахьалкхенга 720 тонн ехкала укх шера 840 тонн дукх дIаденнад боахамо. Из кIаштIехьдоал тха укх тIеххьарча шерашка дийнахьа буси хьайбашта тIакхета дукх совдаккхара боккха теркам тIабахийтарал.

ХIанз Iа хьатIадонад. Хьайбаш дика Iаттардахара бииза кхоачамбаьб оаха. Цолых я дукха белен йоалла люцернах йоле алх эзар тонн сонгIа йол, кхоачамхилла силос, ча, концентраташ. Хашнахьа тоальй помещенеш. Жена дакрхIа эксплуатаце дIаллар алх керда кашара. ЦатIайнхьай электрически свет. Хьайбай боахаме болх бола йоалла люцерна дукхагIа болаш алх

Хьайбай боахам рентабельни хилийтара боккхача доархIаме да племенной болх зооветеринарни бокьоналла хIа маделхара дика лоаттабар. Из болх дIахьу оаха искусствени осеменени арда. Укх шера хIаре цхьа бIаь Iаьтта тIеххьара 90 Iаса, хIара цхьа бIаь жийна тIеххьара планах 95 процент болча 96 процент Iахьар кхебаьб.

ТIеххьарча шерашка совхоза специалисташа шерра къовсам боаржабаьб хьайбаш Iахар да дисийтара. Масала, совхоза кхоалагIча отделене А. М. Пошлутина кулгалдеча жен ферме 5213 жийх шинь шера Iахар бисайхар. ХIера бIаь жийна тIеххьара хьакхинача 104 Iахьара дика гIулакх доаттадир. Цу духьа жерчанта тIеххьара хьакъоастадеш юкъера дахрхIача хIара Iаьхара доахл 27,6 килограмм да. Из дика тохам ба.

Уж толамаш дахара доархIаморча факторех цаI я совхоза къахьегамхой материальни моральни стимулировани. Цудухьа, боакха теркам тIабохийт оаха боахлой къахьегамхоара безам совбаккхара. [illegible] планировании режими нийса леларах совхозе йолаш йолча положенега хьежжа болхлошен специалисташен алапел сонгIа совгIата ахча лайцар. Совлен дьаккхача продукцех кхы дIатIаьу ахча хинхьа дIакхоачийт совхозо. Укх шера дукхагIа доахарий кхедарах тха совдаккхарах тхьаь пхийтта эзар сом совгIаса дениад жа леладераша, хIаьта доархашта пхийтта эзар сом хьокхадир.

Боахама экономика дегIаярца шоана совхоза торе хул къахьегамхой дахара хьал тоаде. Дукха гIирсах хьокхаш еха юрташка укх тIеххьарча шерашка. Совхозо къахьегамхошта дахрхIа шинна квартира бола бархI цIа ловаддьа, кхи а хьалдеш да уж. Шоалгача ара нахарашта боккхой газ оттаьй. ШоалагIчеи кхоалагIчеи отделенешка нахарашка шiшоашка газ бохка дьахай. Хьта да цIен-шоашкта хIанз, дакча, цIера лалабе болаш.

ХIАНЗ ВАЙ БЕРРИГАЧА шахьа В. И. Ленин вань 100 шу диеара сийлахIа пакъабахара социалистически яхь шерагIа дьахача хана тха совхоза къахьегамхоша доакхий декхараш тIайнйад. ХьатIадоагIача шера хIара гектара тIара 23,1 центнер буртиг бола ялат дакха, хIаьта 1970 шера 23,3 центнерага дIакхоачар дерхI совхоза кхаш леладераша. ХIара гектара хьувкъам совбаккхара хий дехнача лаьтташ тIа дахттана хий чудоийташ шоаха вегетациониа хий дулардга. Органически минеральни удобренеш дукхагIа тоесаргъа.

Хьайбаш леладераша тIайнйад лакхара декхараш. ХьайбаштадикагIа гIулакх доаттадеш хIара кхоабача Iаттагара кхо эзар килограмм шура, хIара устагIан тIеро 1969 шера 5,4 килограмм, 1970 шера 5,6 килограмм тха дакха дерхI ма.

ХьатIадоагIача шера хьувкъама тешаме дарл елий совхоза къахьегамхоаш. Дикача агротехнически хана дIадийнад гурахьа дуй ялат.

Юртбоахама къахьегамхоашта хьалхашка КПСС ЦК октябрьски Пленумо отталь декхараш тха совхоза коммунисташа, къахьегамхоша кхоачашдергхиларах шеко яц.

А. КАРНАУХОВ,
Назрановски района «Терский» совхоза партийни секретарь.

1968 шера белгалонаш

БАЬЧЧА ЦIИ ДАГА ЛОАТТАЕШ

Са сайна уйла я за, хIана В. И. Ленин вань 100 шу дуза ха гарга гIертача хана. Мел сериал мел дика хьах цо къахьтта сона, са къанд. Из дийна а эха а варгваш.

Маца барба Эвлажхъонгий-Юртара нах цо гIулакх дахедна юхадь, из дехкар текха? Дукхача шерашка дукха къахьега декхарга тха а тха къонгий а. Из оаха декхар доарх!, хIана аьлча тхоашта дал дика хинденнадд тхона. Из хIанз хьаккхуш йоагIача тIеххьенна хип на налер а воа.

ХIанз пассехь бIаь цIа за са юрта. БIаьхий бах нах. Аз айса дукхьала укх цхьан шера баьча балхах хьайнал (ялат, доакъар, кхьдар доацаш) хIана на эшаш 2400—2500 сом ахча. Из юкъера дакхIача хIара бетта 200 сом [illegible].

Сай дезала пашIато хилийтара цIеча киопишкал цIенаш дала ад, цIагIа агда тоье я. Цитта хьал долаш ба тха юртара дукхагIа бола нах а. Аз моаххал лу цу дергинех. Вахача сага сискал юаш сана эшаш да уж хIанаш. Цхьабакъла из дап кедетова дар. Бертера дар къахьегамхоара вахар да. Цунна дуваалфина да са ираз а. ХIаьта, хIанз В. И. Ленин вань бIаь шу дуза юбилей гарга дIоачача хана мича тайпана къахьийгдар лаьна хадац вай. Из сийлен дита дикагIча тайнара белгаллаккхар Советски халкъа боахам культуран дегIахтталара йола Iалаьчете Ленини планаш кхоачашъелва уйла тIасоаддар да яха Центральни Комитета указащеи дага а доаттасш къахьегаш хинаб тха совхоза къахьегамхой. Цу дакъе аз а дьа сай цIа кхоачор.

Са зIенос бIаьста 120 гектар наьтих дIайийнадар «Стерлинга» яхача фух йола хьаккхам. Укх шера йаза цу фух йола хьаккхам кхеньац аз. Уж дIерах детке хилал тхо.

Цар белгалонаш гучалдар тхона. Дукха мух хьеркхача дIе мегаргьац уж хьаккхам. хIана аз а гIадаш дитакьа а кIаьна а да цао. IIаьта тха районе мух кIонга хьекх. ШоалагIаш: хIанз сога пхьан гIададах шиь хьакхIа йоалаш хулий аьнна хаттар дича — корадинзар арддар аз.

ТIаккха найдаке йийто уж дIае метанагIий-хьогI дIахе болаша хана? Боахама боакха пайда лу цар. Масала, нагахь санна дIаладхача шерашка оаха кхоьача хьакхIий центнерах паччахьалкхене 5 сом 70 кепиги луш хинналле, «Стерлинга» пхьан центнерах кхозза дукхагIа — 17 сом 50 кепиги лу.

Аз сай 120 гектара тIара 3240 центнер хьаккхам чуера (гектара тIара 27 центнер). Из да 56715 сом. ДIадахача шера (5,7 сом мах болаш) аз 150 гектара тIара 4800 центнер кхейне е гектара тIара 32 центнер, хIаьта а царех хьахинвар 27360 сом мазa хапар. Цу цифраша хьахьоих керда фу дукха пайданегIа доаг. Бакъда хIанз санна уж хулгашка чуйле ене уш дукха сонйа доартIа. Шой тайпара комбайнаш еза уж чуяйра. Цу гIулакх уйла е эха хIанзехь а. Уж комбайнаш вай моаха йолаш я.

ХьатIадоагIача шера а хьаьцIаш кхее дарх!ал аз. Укх тIеххьарча хана квадратно-гнездовой хьерсаде яха вовчш хоаш дап тха районе. ХIаьта хоаш из хий цу тайпара дIайийнача хьаккхамашта гIулакх доаттале аттагIа долга, уж дикагIа хьуккхаьгта. Цудухьа, сай участке цу тайпара овогаь аз хьаккхам. Гектаро сена сов центнер, сов фийг доархIаре ба ленински юбилея сийна тIайца лекхараш толаме кхоачашдара.

ХьатIаьттал са вахара а къахьегама а аргIаммара шу. Вай баьчча цIи хама дага а кхоабам дикача гIулакхашца из белгаладькха сийлена пакъаргIоагIа цун юбилейна.

Е. ИТАЗОВ,
Назрановски «[illegible]» [illegible]

250 хьайбаш оахрIа хоашах хьакъа Шалан районе «Юьмьй» совхозе. Хьайбаш диеаш балайкхух машинаш вай укхаза. Масала, кха арахкхыма транспортер, механически дойцам, автопоилка я.

Дика къахьийгад фермай хьалхача мастера Егизхоев Юсупхьаже, ишпа [illegible] Д. Юкупова, Н. Исламова, С. Хаутова М. Байвандай, кхийер.

СУРТА ТIА: [illegible] [illegible]. И. Плиева сурт.

Дозанал дехьара

КЕРДАЯЬККХА ГIАЙРЕ

1-гIа ЯНВАРЬ — КУБА РЕСПУБЛИКА КЪАМАН ЦIЕИ, КОРТАМУКЪАЛЕН ДИ

Кердача шера хьалхара дейнахьа шой къаман цIай — кортамукъален ди белгалдоахаш социалистически Куба. Итт шу дальнах Кубински халкъ Батиста диктатура тIера дIа а кхесса, социальни эргалоший, керда вахар хьалдаре нахьа тIа дахийча хана дехе.

Революци кхиначул тIеньагIа керттера проблема лаьттан проблема яр. Мелка чаккъьашхача аграрни реформага хьежже (иттаки тIахйинах 1959 шера 17 мае) дIадукха долга лаьттаех 70 процент паччахьалкхен кара дахад, кхеди. са лаьтташ дIайийкхар тIехьагIо дагийча лаьттай дай къаман ассоциаце я ях вIашагIехийттачех хIана юртбоахама производство дегIаккхулача доархIаме дакъе доацачех кагийне лаьттай дакъан

Куба революционни правительства чIоагIа уйла тIайохайт юрта боахам дегIабоелабара, къахьтта а шекара эра чаккбахара. Укх шера, масала, юрта боахамгац произвелденностагеж деррига дIадахийта ахча 1240 миллион песо хургда. хIаьта 1965—1970 шерашка йолча промышленость дегIайоалара цхо шера шахьагIа хьекхалиа 800 миллион песо да.

Кубайна доккха новкъостал ду Советски Союзо. Советски специалисташ хIана кубинцашта оагIув оагIох а теха кхьане бола беш ба 114 шекара завода реконструкци ечa, хIаьта из бахьан долаш цу ерригакий я цхьа 20 процент сов а боакха, ыкьера кхо бола мерда 60 шекар завод къалмаре кийса хургда.

Куба кIошкан а дашкаш шой доалахьаре йоакха индустри, кIа, из дьача из хьарра уйла йолаш хиннаш американски монополеш. Революци ыьтачул тIехьагIа къахьер дукха керда промышлени предприятеш. Царех дукхагIа йаш Советски Союза кхача социалистически мехкий новкъосташа хьалхьай. Промышлени ток тел советски новкъосташа хьаеъ, дьчен Кубарча ерригача электроэнергех 30 процент йоаккхачий Мариелерча а Рентерча а электростанце. Советски Союза новкъосталца бизза реконструкци ейтт Хосе Марит цIерагIча металлургически комбината. Цул проектие низ шера 350 эзар тонн болатех 200 эзар тонн прокатех арахеца могаш ба.

10 шера практически юкъ [illegible] [illegible]. Чкъьарий лувцача кубински флотана чкъьарий лувца итташ доккхий кемаш да. Советски Союза новкъосталца Гаване хьалгьой Латински Америке йоккхагIа йола 130 кемана гIулакх да дьарxIа чкъьарий гавань. 1970 шерале чкъьарий лувца хIанзара доккхий 900 кема кийй доаш хургья чкъьарий лувца кубински флот. Советски специалисташа кубински чкъьарий лувцаранта доккха практически новкъостал ду Кубайна гомадьарча форлай ерезешкара, чкъьарий лувцар сеше йола чоадале промысел Iоналра гIулакхя.

Советски специалисташа кубинцаш доттагIашта новкъостал ду гIайрен лаьттай чениш тахкара, транспорт дергIахкара, чуIе моттигаш Iелашъяра проблема къовсаяра. 1968 шера продукци тели йоагIар Советски Союза новкъосталца хьалъаь шера 1700 квартира хьалье низ кхочаш йола цIенош ду комбинат.

Дерригача дуненна довзаш да кубински халкъо уналIоно лораяра образовани дакъе дака толамаш. Больницашкара мелгешч госпиталашка, масала, 4-за сонгIа дукхагIа хургья. ТIехьалена революцена кхачар 10 шерал тIех да йаьха йоазув-дешар ца хой миллион сонгIа бераш, цхьабакъда, 1961 шерра а практически цIендаь дIаяльккхар йоазув-дешар да ховга.

Юртбоахами промышлении а производство дегIаярна кхоачабелер революци. ялалехьа 700 эзар хинна хьабе болх боаца нах. «Епа салон» аьле цIи йоаккхаш хина, бичча уназарча сурто хIана кхерам тIатувсаш кубински юрта — бIарчача шера болх баш хул хIанз юрта боахама къахьегамхой.

Социальни Iалашонга хIана дIадохийта ахча шера 200 миллион песо сонгIа да. Мехка мах боацаш медицински гIулакхаш ду, дешийт, моацай маькаш лохальа, школьни кадта мах боацаш учебникаш тел, электроэнергех боаккхо мах кIахлгьабаб. 200 эзар сонгIа студенташ доллача хIамаяха паччахьалкхено Iалешбеш ба. Гороле а юрта а эзареш школаш хьаьльай, царех дукхагIъяраша школьникашта мах боацаш кхача, бар, юрта гIире тел.

Кубински революци котъяьяна 10 шу дузаш тIагIертта къахьегаш дагт берригача мехка. Фабрикий, заводий, учреждений коллективаш, юрта боахама къахьегамхой социалистически обществе хьалъеча керда толамаш дахарца нахьаболх шой цIейна. Кубай къахьегамхой 10 шу хьалхагIа шоаш дергача новкъа гIолла тешшаме дIахо ба, из лаьрIа ба, американски империализм керте лаьттача дуней хилагьоште юкъерча рекие лелаяу дерригa тайна белхаш хьагуче я [illegible].

А. ИВАННИКОВ.
ТАСС корреспондент.

Гавана.

АПН ТЕЛЕТАЙПНИ ЛЕНТА ТIАРА

«ВОАЙЦАНГАРА ЭККХАШ»...

КАРАЧИ. Укхаза хьахийна не хилара. Пешевара юххерча Бадаберера (МалхБузедьен Пакистан) шоай тIема база дIаяккха йолалургья вIашагIкхийтта Штаташ 1969 шера чиваре.

Базерра американски персонале дукхал кIелдагулуш дIагIоргъя оборудовани вIашагIйоахаш дIа не кхухье.

Американо-пакистански шиь оагIон договоро болаво а ец бахьа из 1969 шера 17 июле Iехьа йоал. ВIашагIкхийттача Штаташта договора йаела ха бIаьръе ца тугаш Iайнай Пакистана правительство.

(АПН—[illegible] [illegible]).

ВАЛАР КIАЛХАРВАЛАР ДОЛЧА...

УналIено лорадара Дерригдуне организаце дукха ха йоаллеи кепатеха дIакхайкадай капиталистически мехкашка шоашта етташ боарз хьакъехьаре дIаиша. США, масала, кIера тхьа цхьа минут массаза кхо цхьакка саг ла шийна теле. Ашкле производстве а пхьаьхашие а хетараш хиларах боарел дукхагIбераш шоашта етташ боаш ба, хIаьц вьлча, боашбараша боалехье хьалагIа воачаш кхачал бахьара дIабахара, комерчески хIалакхилора шоаш кховбаш бераш боарз а кх. дI. хьайнтехьа. Франие шоашта етташ боарех дакъагIа лакъа нераш дозараш зарех ба, хIаьта ахдиел дукхагIабераш Iоадаь руйкъа доаца ка яха нах. дукха дезал бераш, ба бола боашаш бисараш.

АПН—ФИЗЛ.

ХЬЕЖНА НАХ — «ЗАОЧНИКАШ»

САН-ХОСЕ. (АПН—ФИЗЛ). Керташ гунлага, хургIар доагга, новл лехкилга, къахьбелга, мерабелга чIоагIа дарраа ха дунен малхбузехьерча чевгашка. Шийцi Iна дIахальийтача хьежача кха [illegible] диплом долча инженерал [illegible] дукхагIа ахча доах. Коста-Рико [illegible] пийсбеннабаш селла пайда тIабахьаш доле из гIулакх Iоцале бола бола нах. ХIаьта цухухьа хьа а йийллай лаьрххIа йола хьежна нах кийбу школа — «психомагнетизма школа». Цул дас сокультии Iомай профессора Альварес Патиньос корреспондентшка дIакхайкадьа Коста-Рикера, Колумбера, Венесуэлера 11 000 саг чIоагIа цига доша безам болаш хилар. Цу часашна а кховчаш бар духхьа Патиньос, школе чухье хьежна нах Iочибарал сонгIа, почте гIолла «заочникашта» лекцеш контрольни упражненеш кхухьийт.

Кердача шерара интервью

КЕРДА ХАЛХАРАШ, ИЛЛЕШ

ЧАККХДОАДАШ латтача хьахача шера са вахара чухь а ерригача ансамбла вахара чухь а втара хоагIа йола событи яр, — аьлар Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен иллеи хахкарийн ансамбла артиста Ш. Эмисултанова. Томски областе хиннача «Северное сияние» яхача фестивале тхо хиниа ха фестивале тхона цхьана концерташ утталеш цо ерригача Советски Союзе а реакол яха а йоваш цола Питшица цIерагIара хор. 45 концерт отталко оаха фестивале. Тхьа хьалхагIа Къмабасиа Кавказера цхьаккха ансамбль хинацдо Томски областе. Шалла а дикпац сона сибиракаша тхоашта хьа хьоашал. Тхоай оагIонгалара оаха а тхоай беррига низ тIабохийтар тхоай концерташ сакъердамегIеи динагIеи хилийтара.

Цул сонгIа, къахьтта чIоагIа тоам хиниа дег чу лижаш сона тха ансамбле дакъа лоацача М. Дидиговна Черсий-Балкхарой АССР заслуженни артист яха цIи еннача нахьа тхоан кертагIанеи искусстван цIей деаде Черсий-Балкхароннахьа вахар.

Кердача концертни программица дакъа лоацарга оаха телевиденне дIашагIтохачеи телетрансляцеи тIоада хьокхаргIоалеш кердача шера цIейца хетадьча «Голубой огонек» яхача концерте.

СЕВО ДУ ДИКА ХЕТАР

Арматурщик Хамхоев Руслан лышабетонни изделеи конструкцейн Шалински завода дикагIа болча производственникех цаI ва. Цунна геттара дика тешал ду завода арматурни цехеча хьекханий доска. ХIара дешна хIана яц аьнна новма — 150—160 процент.

— Руслан, ишчча дIайедаелар хьа къахьегама стаж?

— Се вoддашехьа а арматурни цехе вахар со. 1957 шера дар из. Цхьа шера бола бир аз «Чечингедьетрой» системе. Цул тIехьагIа укхаза хьачуведа.

— ВоагIаше а бригадирвала?

— Бакъар, бригадирвала ваза хилчаш къахьега деза. Болх во бинзар аз, цудухьа новкъостий сох тийшар. Со бригадирвалар хоржийта дехке дьовлаллаш шоаш йоал.

— Цхьа дакх тIехкхоачамъеш хилалга хилача. Бакъ тайпа бригада а шуй яр?

— ТIех дика я бригада. А. Асланов, Х. Совтиханова, Р. Магомадова — доакхагIча йоадалара йакалаш. Къхьчоа боххлой ба. Цхьабакъда, кхы царел тIехьабусаш кагирхой а бар — Р. Ахъядова, У. Ухмадова... Доацца дьача, берригаш а тешаме, шоашта тIалийха гIулакх кхоачамаш дергаолаш ба.

— Руслан, дIоалагIа хьиве а, хьай цхьа «къайлагIдар» метод хила мег хьа?

— Сона хетачох, хьайне хинчах хьаттал укхаза гIулакх. Ер вьалинсе а выработка душ дола йоми хIоашалца хьа ыхьачна сага дагалыналаш. План кхоачашъелга бола вIаштIехьбаккхараех участкашка хIабекъарах тайна да. Масала, цуха, арматура хьалхагIа кийч а йийя, цу тайпара хадале да балхаш дега Iалашду.

Кердача шера завода шийла пайданагIа хургйолча уйлара реконструкци ергья, керда къахьегама толамаш доахаргIа. ЛенадехтIараш дукха хургда аьна хетам ма со.

ИЛЬИЧАЦА КЕРДА ШУ ДЕЗДАЬД ЦАР

Дафц довлаш яр Петрограде йоалIча шера хьалхара советски бийса. Финскай залаивера шо санна шийла мух хьеххар. Ртутни столбика тхьаьи цхьайтта градус [illegible].

Баьде а лъеса а яр города улицаш.

Кхо ди дар Петрограде трамваяи ца лела. Шенопка электрически сердал яцар. Шелалах кIалхара воалар «буржуйкаша» — вьшка пешкаша. Доагалора кахьат, гоахаш, цIагIара тиша хIамаш. Булочнеш йолча йоаккхий очередаш латтар, карточках кIезига мажкъ тедар.

Цхьабакъда, мощалгеи шелалгеи ца хьожаш большевистски парте хьалхлениа Октябре шоашта ираз дола кхоане ишкха Советски Iаьдал контрреволюцех лораде чIоагIо аь деэдора Шеча Питера болхлоша 1918 шу.

Нева аьтта берда йисте, кIайча Михайловски артиллерийски училище Керда советски шу дездаш бар Выборгски оагIоратьара болхлой. Сайре вIаштIехьаьккхаар парте Выборгски райкомо, вайони Совето, Шеча гварде штабо.

Къе дар вIашагIкхийттарий саул. Шекар а доацаш марковках дьахха чай мара дацар мел деза. Фронте болхача цIегвардейцашта вара дацар йоккхий хьофетк рожа хьоарах аь сухараш.

Ахаш лампаш йоагача зале — (электричество кхайора) лекхаш яр духовой оркестр. Цу хаварча хьалах дола дохаца дохлиа ягчул тIехьагIа дIайоладир концертни программа. Аз бийса йоалаш дитта. Шаьхха зале чуйьхар Ленин Крупская. Дайх йоха кийнаш а тухкхаш, качамаш хьалйадь пальтош а юхаш бар уж.

Новкъостий! Вай долча бакхкаб Владимир Ильич Надежда Константиновнац, — цIогIа техар дитейщика Гордиенко Ильяс, Выборгски райони Совета члена.

Массавар а сиена йолчахьа вехдар. Моаршна хоттхьа цIогIарч дальлар. «Интернационал» эккхар. Ленина куй хьалъойхир, зал тийра. Гулбеннарий керда шу дакъала а дийна, доацин къахьа дир Ильича.

Ленин къамаьл дац маьттах дIадьхаь тIоараш техар болхлона. Вай хIанагача сага из тIалаьтIача гIанда комаш даьчар. «Ура» яхаш цIогIарч а детташ из урагIиехьиса беладелар уж. Цул тIехьагIа уралIкхесаар Надежда Константиновна. «ШортагIа, боккьала а шортагIа хилаваш новкъостий, дог лазаш а воцца из» йоалар мата Владимир Ильича.

Владимир Ильича чIоагIа дукха дезаш хинна революционни ирденш даха болабелар зале хинаршi. Ха кхача болхлоша го а баь парса дикье латтар из а Надежда Константиновна а. Юха а музыка лекхар. мах каккабулаз болабелар. Шаьхха Ленин волча ерда хьатIаьера 17 шу далына болхло Чуракова Валентина.

— Владимир Ильич, хакха довза вай, — аьлар цо. Къамаьл деш латтача Ленина хазанзар уж хеташ. Цун куйгах куж а тека [illegible] а лекхар дир йоIо. Ильич хаа а хьежа, денвакьна цунна бIара а хьежа... мотгIе лелабелар.

— Хоа я хеташ вартгар... Бакъда, сона халхавала хац... — цьлар цо вела а венна. — Укх сахьате хьона камьлер хохаргва вай. — болхлочун куйг а лаьца хахкарашта тIалилар волча ва хар иа.

...Къамаьлча хьеххочун Чуракова Валентина Барловнай Кировски проспектерча квартире вагIа со.

— Керда шу деаде Михайловски артиллерийски училище со хьийхар со пьшас Малаева Ильяс, «Невка» фабрика болхлочо, — дуц Валентина Барловнас. — Цеп-амагIа а яьнна дIайитIар аз цу сараьха Ленинга. Цу хана со къона яр. хIаьта дукхахачох кхетам а яцар. Бакъда, цхьаннегIа кхетар со, Владимир Ильича дийначa Советски Iаьдало. тхона, болхлошта ирза дола вахар дахьаргдолга хоара сона. Цох Ленин ца лег тIара барпал ела белли хулер са. Се цунна хIатIаххача. еха а еха миита эхх из дохш аванйккхар: «Владимир Ильич, халха дола вай!».

Аз бIаь шу сонгIа ха дьяннай цу хана дера. Мел дейнал бIарга! Валентина Карловнайна дагаух хилкъа. 1918 шера Питера болхлошта шаьк эккхар духа пе чайна Йоне яха. Блоккай хинача халача а шепачь а дейсех дупи. Цу хаьз ше дзьаь стихаш ен.

Ленинграде сона бIаргавейра керда шу дездеча цу йоалуреболача буе хинна хьаьна пинтерски болхло, 1913 шера дена парте член вола Иванов Сергей Иванович. Цу хана «Феникс» яхача заводе болх беш а Выборгски райсовета член а вар из.

Михайловски артиллерийски училище Керда шу дездара доп райсовета президиуме оаха мел чIоагIа дийцар дагадоагIа сона, — дува Сергей Ивановича. Культкомиссе председатель Лебедева оттаь концертни программа чIоагIийра. зал кийтье ахча хьожачир. хIаьта эттара керттердар — Владимир Ильичи Надежда Константиновнаи беха дьахIар. Крупскайга гIолла вийнар Ленин. Цунна хоара фронте болха цIегвардейцашта. хIаьта бевнига вабоххашш а Ильич бIаргавойрт [illegible] [illegible]. Ильич дукха гIулакхаш йойла хиннаваде а, болхлошца Советски [illegible] деде из воагIнга [illegible] тIеххьдаьккха вола.

Смольне тахна [illegible] ской улицагI кхоалагIча цIагIа интерски болхлошта юкъе къахьагIъяр. 1905 шера дена парте член Кругловй Агриппина Ильинична йолча хилар со. 1906 шера подполье болча хана Круглова байзар питербургски большевистски организаце цIи деза бола дегIаллаш В. Д. Бонч-Бруевичи цул сесаг В. М. Величкинаи. Iоверски улицагIарча цар квартире хиннай из. Укхаза, 1917—1918 шерашка Агриппина Ильиничнай йа меттахаста [illegible] [illegible], цунна хьалхаш [illegible].

— [illegible] шера [illegible] дIабала [illegible] дагалуш цо, — Бонч-[illegible] елха йолча волларер [illegible] [illegible] Вайлен. Хьачувела а. Керда шу миитта дездаргдолга [illegible] аьтта [illegible] со сога. Цу хана [illegible] кооперативна председатель [illegible] дархар си. [illegible] дехьара бераша оаха елар цхьанна бий [illegible], рожа хьоарах [illegible]. Цу ме [illegible] ханд [illegible] сонгIа [illegible] дар [illegible]. Владимир Ильича дийцар Михайловски артиллерийски училище санна хоп керда шу [illegible] деаль [illegible]. Цхьан [illegible] велаш дувцар [illegible] хьалхадаьккхар а, хьахар со... Со — [illegible] вала!...

[illegible] яр со Агриппина Ильиничнас [illegible] юлавоагIаш. Аэлдаша сийркадаьхадар Смольне корап. Кеторгахьа, керда шу тIакхоачача цу буе а [illegible] йолча цхьан цIагIа дукха ха дьикка хургья дIаяхаш из йоеш: Ленин председатель а волаш Халкъа Комиссарий Совета наседан кинкай хига. Шийла яр, берригаш а пальтош тIе [illegible] а кийнаш тоххаш а бар.

Цу сахьта Советски правительства дукха доархIаме делаш къоастадир. ХIаьта сахьатий стрелкаш 11-гIа тIера дIаеттача. Владимир Ильичи Надежда Константиновнаи автомобила тIа хайшар. Михайловски артиллерийски училище дIахача миитта атта дацар. ШийлагIа дагалоагIарш тIа Надежда Константиновна Крупская дIахIа хайлара, цхьаь гу [illegible] [illegible] эшар дарзо хийна дай гуйбина никье гIолла чакхийна.

Игорь ТВЕРСКОЙ,
АПН корреспондент.

ЛОВЦА

БЕЛАМЕ ДУВЦАР

«Бедда маьре беда седкъа къайлабалалехьа саго цIи, аьнначохь хIамкина гоьцц хургеа яц, — олар Сона дагадоагIаш. Цунах со тешаш, хIана аьнча, сона дукха хезад седкъа къайлабалалехьа маIача заха «тойр, дирст, шед» оалаш кхалнаха «кIй, тIора, маха» оалаш. Цхьабакъда, из аларах маIана сагах гоьва баьри хинней аххасагах дика маха боаддаш саг хиннеи моттиг яц.

Ехы цхьаькха а дар оалаш: тхьайсача хи тIи кхаьнеча саго дийдар хьорчанхул. Цунах а со тешац. Сона - м къайсетех-вIалла тхьейсам хулий а хац хий. Цхьабакъда, со чIоагтIа тешаш да цхьаькха: керда шу хьоттача бус шеначa дагара баькха ловца кхоачашхул, аьнга. Цулухьа, из кхоачашхургхиларах дог тайпа а волаш, тохан шоана бакхха цхьа ловца ба са: шен-наьсера барт-бош ма агIийла шун.

Барт цитIача дезалий даьшта а барт тайпача дезалий даьшта а цхьатарра дика хоргдолаш да яз фу ловца ба. Хезади шоала, малеца а шIезь оалаш: «Довхха ловцар доций барт тайпа дезал, довхха таьзет доций барт цитIа дезал»! Довхха маIан долаш да дaьша шоай тIехьеналаш а оалаш хьадоагIа уж дешаш.

— Ираз долаш саг хиннав хьо, Жамарза, — оаl сога са шен хьал довзаш болча лоалахоша а тхьацига боагIаш - болхаш болча гаргарча наха а. — Барт тайка. Iимерга ба хьа дезал.

Бакъ йоах наха: шоайла акха боацаш шIемаг товр - ешар деши ба са дезалхой. Цу доша массо йовзаш ба аз шоана баькха ловца: барта хальа дезалхой!

Шоана сай ловца а баьркха, цунах кхоачамбаь Iе лаьрхIа вац со. Шен - юкъе барт товагимишта хургдa, аьнна, кIезит-дукха хьехаш бе а безам ба са. Цхьабакъда, хьехан болахьа шун хаттара жоп дала деза.

— МасСаза а кхтта барт тайпа хинваьий, Жамарза, хьа хьай дезал? — ахан, хотий ала сога? Хинйабаш! Со шен-да а ма вий, доаза хIаназ аьанача хаьда хила а ма доций, кийса даьа а, сесага хьалхадаькхар хьацар сона, Жамаревна, довстахь а ма дий, аьнна а хетам, аххха сайна довр отталэ со гIерташ яр са цхьа ха. Со вошрашка ма йоагIийла яц ха.

Цу хана, цкъа-даьле, цхьаккха а аз ахар кхоачашхина хIа а ловцар.хIаьта, моалагIа — хана. цIагIара таьзет хьай ха а агIалар. ХIана аз шоана деш саннa, цхьан хьалхьа долча саго хьехар а даь, тIехьагIо кхийтар со.

— Жамарза - вешо, — аьлар сога цу хьакъаьа долча вокхахча саго, — шен-наьна (вешта аьча, сесага) дагара хьо ца хулe цIаннта барт хургбац хьа шен - юкъе. Шен - даи шен-наьна [illegible] дагара шолха, дагара шолжа, дика-наьна [illegible] тIехье а. Цхьаькхa кхетадела, Жамарза, — тIетахар саго вокхахча саго, — шен-дай шен-наьна барта хуле, ахьига—сесаго ах - ахар деш яр хуле, ахьига да хьона.

[illegible] барга а волаш, цIанча гIар-лета а [illegible] нара тIадоккараш чот ла саг варгечьа дукха да. Царна дохьера айса хьуттера дарохIаш дока массохь [illegible] аз лоала.

Этара хьалхадар — сесага гаргарча нахаца гIуллакхана хулга (кхоачара бераша а кхоачара боагараша а), царга во-дика деча, ворда цIа диза чуухлаш усташа а белаш (хIана-м «Волга» йаганах ма бий цу гIуллакха) сесаг дал-цIа ухийтаж хулга. Боккьонца кхетаделаш аз ахар: аххха сесага гаргара нах мара бац шоала сайлорабе безараш. Желла кхоачарас болаш бале а, шоай махрахIалынгахьана нах гIуллакх ма деш нере бртай аьнчек уж цо лаьрхIабац аьнчек сесаг агIазьахха во доагIаргдац шуга. Хьай малас ваьча доаий война саг йоагIо а сесагагахьара хийца шуна ва хьо цига аIаллe хьоагчагIа ма хуш Iе а. Цунах шен барт агIаргбац.

ШоллагIар — сесага дьар могайтош хулга. Цу доша цхьа масал доалалергхa аз. Сесаг туув а лькаха хьоашагIа йоза хьо, гаргара нах болча. Дуарадо дий а хухадаргдар дийна а дальо, тIехьара а даха аьле гIенг яр. Хьоелла дагахьа вала во Iа гIаьхьа хьалношцашехь а хьарс а дальце Саццу хьо сесага — юха а фусам - наьнаць хабар хоттаду шуш. Цу хабарах хьайна чIоагIа тоам хилара хьо а уттееш хатта воза хьо велла из дIахадой а. «Листеала, гIо вай хIанэ», — аьнна сесага хьалхьа моьагIдоьхха бош яц, тIаккха шун барт агIа таргургда.

КхоалагIар — хьайна бовзам - безам бола нах, хьай хьалхий Iа хьай цIагIа чу ца ахуллиха. Уцйиньиагахьара барош-и хьайна хьаланададийнахьа кхоза а болабе — масагьа хIанна хургдац хьона.

ДиъалгIар — массанел хьалгIагIа гIертаз а массанел тIехьагIа вужаш а хьо хулга. Арахьара боьх йиста а бельна чура чIаgIа а дукха ма хуьий дуьг тоха вунаш. Уж гIуллакхаш хьо раьдь а хинна хьайна хьертIамца деза Iа. нагахьа санна шен барт хьо тоабе воэлла. А аьнгадий, сесаго «хьхьар» деш хьоравагIаргда хьона: «Хьа хане кхачача сага», хайна а ца Iеш, лозар, маьхеэкаш хьоавр меоаду дорапа». Нагахьа санна, воц а хьина, «из-м кхахмаха а маIача наха а цхьатарра ма догIий». Iа вала, хьу дуьна доаш хьона — шоай барт агIаргахьа дIахостабу Iа тIаххха.

ПхоалгIIар — хьайна хара кхачча сом-ахча, шой-вай сесагаца дIатаза шIоккха а воаш ца хунга. Iа кхуга дIадешнар, хьа сагоцда а ма дезаш ва дIахьочалоргда хьона.

ЯхалагIар... ТхьоалагIар... ШоватхьалагIар...

Кердача шера: шой шен-наьна барт-бош тоаба шун!

Грозне цхьа дийнахь шера ела дийлалдаь укх Iай. Цу хьовча дең сурт даккха хийра фотокорреспондента Далсал Весале. «Лог доалдахьа шалхд на шой фотоотдела.

ГАЗЕТ ДЕШАРАШКА

Шера бе дика кердача-шеpa дуьгаьйача «Сердало» газета дешара номер, 1969 шера тIехьайтаб газет дешараш. Цулула дика ловцида дуъадерга укх шера газета сайн хадерга, цул хартера тоал дахийтIаш хургьа.

Дюдадча шерий саши газета оагIонаш тIа бокха доттар дешадерзьа яха шера — [illegible] хьаьча кхоачашадра Нохч-ГIалгIайче промышленность а юрта бахамо а боакхаша лоаттIайна кьалсаьнах, вахе хьалма моттарех бокха материалашна. Кердача шера ала дукхагIа дуьадерга сайлаш-лелаш бальча — В. И. Ленин ваь 100 шу дезаргa ваьлабахар — вай республикашка хьалхаттатаьна сха лахьанах, цар доалча тулахьах, Нохч-ГIалгIа тIехьара В. И. Ленина хьакьах, лоармийчица хьакхьна моттаьнарах. Советски Нaьон ахтача шерашк НохчГIалгIай цу хинначо доаккьайча хуьламах бола статьяш, корреспонденци, кьайлова материалаш. «Сердало» оагIонаш тIа даим хургьа «В. И. Ленин ваь 100 шу дезаргьа» яха рубрика.

Газета тIа шоара дуьадерда промышленность, юрта бахама бисохай, культура уфкандалай, дешнай хьалха хаттача спеталах, цар бола йоашкъаба кхоачашбоьцдарх.

Хьалха санна «Сердало» оагIонаш тIа хургьа «Доалча лекхаш», «Хьаменталга вай — хьай сана», «Пхоара коли — хевал хьаькан», «Хьоттадом ацгIур», «Керда стихаш», «Общественни перадачашка», «Редакцигашна поттацарва», «Тхьога кхоэ» яха а кхийола а рубрикаш.

Кердача шера аьла дукхаагIа ю новтIергьа догархоаьта кьумунистически кхтела бапара, тIемыдисыэ гIуллакхацара къанаш лоттабара котала а нарламаш чакх а бола материалаш.

Газет дешаргата сите довзайтергьа Нохч - ГIалгIайчен писателий поэтий кердa произведенеш, цар творчествах, кинонах бола рецензиш арабоалергьа. «Сердало» оагIонаш тIа шоана хоабоаргIергьа фельетонаш, сатирически заметкаш.

Цхьабольда, редакца бокхой наха шоай хIамагIаьндерга, хьалхьет дешаргашa, хоаьйстаза цо дойа «Сердало» дека, саьэрдане массочеарц а хьалт доха даIааредлаш тIабоннар орадаха.

Цудуьа шуга дехар да шоа шоай балхах, шоай хоаьйстах хаьаттаьера а доагIa а материалаш дайта бахаха хотт, вайбна дола хадо тхога. Cona, газет дешаргашна, хоаьйстах дерга хьовлааш хургда шой газет а.

Кердача шера шуна дооаль уккхацIона дезама дуьадерга шун 1969 шу берката хилда шоана!

КЕРДА СТИХАШ

ЧАПИЕВ [illegible]

[illegible] сатаьа, хале
[illegible] бейна сайна
Мезахча [illegible] доаца
[illegible] бер тхьайвам

Шой бер [illegible]
Ага йиста агIа бейа,
Най-ез [illegible] гIортаза,
Бейна кхача хоай
Ца беза нанха [illegible]
Уча агIа бара бейа

[illegible]
Укх дуьне тIа [illegible]
Хайна [illegible]
Ньья дога йохтаха,
Йайна [illegible]
Ньья дога [illegible]?

* * *

[illegible]
[illegible] губйа
Вай кьоахтача [illegible]
[illegible] тIода
[illegible] Iуйра
[illegible] тухьа тIоттаи?

Хе дIоахкаха а
Сона-м догадогIа,
Бетта хIашдаш,
Тоара чу хайча,
Мохьа бараш [illegible]
Гуттара [illegible]
Бовда богача [illegible]
Вай [illegible] хьайна.

ХАМХОЕВ Ахмад.

КЪОНАХЧАЛ

Наха [illegible], [illegible]
[illegible] Iонорза [illegible] —
Из да сога къонахчал
[illegible]
[illegible] —
Из да сога къонахчал.

[illegible]
Нах гIуллакх-[illegible] —
Из да сога къонахчал,
Е саг [illegible] хайтча
ТIехьа [illegible] —
Из да сога къонахчал.

Е ва, [illegible]
Дог чу [illegible] —
Из да сога къонахчал
[illegible]
[illegible] —
Из да сога къонахчал.

[illegible]
Наха [illegible] —
Из да сога къонахчал
[illegible]
[illegible] —
Из да сога къонахчал.

ЧАХКИЕВ Саїд.

СЕДКЪАГА

[illegible] уллаш, [illegible] а [illegible].
[illegible] [illegible] чу [illegible],
Бейлая гIоила
[illegible]
Со дога тIа [illegible].

[illegible] аз. [illegible]
(О, [illegible]!)
[illegible] до Iохай [illegible],
Хьаьнга укха буц [illegible].

[illegible], бутт а [illegible],
Юга, йоIе во, [illegible],
Со [illegible] тIа, бер [illegible],
Укх [illegible] [illegible].

Тахан укх тайпара салоIа йиш я

И. Ю. Лермонтовн цIерагIча театре кердача шерара сайре хургьа. Цига отталгьа бразильски драматурга Мачалус аьзьлча вахасах отталь «Похищение луковиц» яха режиссера В. Вайнштейна отталь шерда спектакль. Спектакль йолалалехь а йистелкьача тIехьагIа а халхараш, ловзараш, аттракционаш хургьа. Эстрадни оркестр ловзаргьа. ХIаьта фойе кердача шерара елка хургьа.

* * *

Города массайолча культура кхерецашка кердача шерара сайри хургьа. Цул-генахь — [illegible], халхараш аттракционаш.

* * *

В. И. Ленина [illegible] дий тIа городской елка хургьа. Цул генахьа Дед-Мороз, Снегурочка. Цига сарайга [illegible] ра саккседаш [illegible] хургьа: Музыкальни передачаш, «Кругозор» яха журнал, массови ловзараш, халхараш, хореографи, аттракционаш, дийнахь бераштеи сарахьа боккагIчарнеи лаьрхIа кинофильмаш хьокхаргда.

* * *

Саькъердане дIахьерга цIай вай хIамагIболча деттагIаша а. Царна лаьрхIа йоакхен саькъердане Кердача шерара программа кийчъаьй республикански берий теницкий театра коллективо. Берал доаца воагIаргьа Дед-Мороз, Снегурочка, цалец, халхараш доахаргьа «Iал хьуа фоьлагаш» яха дуторелц гойтаргьа.

Сцена тIа берашта йортагургьа Н. Поливановой «Саькъердане чайтонгаш» яха спектакль.

ВОРОШИЛОВГАРА—СЕВАСТОПОЛА

Шай доалахьара герайш — тулаьча, хIаьта аьтта «Вахарах дода дуцдешаш» яха дагадоагIаргIа дуьца хинкха Кроснознамени IаьоIача флота Севастопольски тIема-фондa агIиеита совгIата дIахьийна Советски Союза Маршала Климент Ефремович Ворошилова. Краснознамени IаьоIача флота морякий адресагIа даьаьйтаьа дисьмо тIа постодолла язду, гражданский Сийдахь-боькхача Дай-мехкен тIемай шеракка Крымна Севастополь мухьаьадара, [illegible] лоаьейл хIамаштаи Севастополь [illegible] экспонаташ дуккагIа хилийна. Аьнна, даьча делера ше чIоагIа раьза а волаш, уж дIамегжахайтаьр хилар.

[illegible] деша со[illegible] мухьаломадин хьалыоттадаьа.

Олег ШАНТЫРЬ,
АПН корреспондент.

ЯНВАРЕРА ХАОТТАМ

Хуцаллуш моржа йолах [illegible] таргьа хьалкьча яха дийнахьа 16 январе дениз 25 январе, кхачнадо, вокх юкейисаcча хиле мортажа вогагIо хургьа, лоа доахаргда, цхьацадолча моттигашка дарз хьекхаргда, вокх доалларгда, цхьа [illegible] йоача гIаьххьача боарами (13—23 мм.) хургьа, фегара температура дийнахьа 3 градус йIовхалгара 2 градус шелалга кхоачаш, буьйсанна 2 градусагара 7 градусага кхоачаш шелал йолаш хургьа.

Шелургьа юккьанцарча дий дийнахьа 25-ча январа гарга кхьачча кхаьча. Температура дийнахьа 7—12 градус, буьйсанна 13—18 градус шелал йолаш хургьа.

Температура ютара дукхагIа лакхлургьа юккьанцара декада чакх йоалаши 2-ча декадeи [illegible] 4 градус йIовхалгара 1 градус шелалга кхоачаш, буьйсанна 1 градус йIовхалгара 4 градус шелалга кхоачаш. Мухь дуккагIча даькьe малябузалкьа, ра хьекхаргба гIаьххьача боарами 4-чеи 5-чеи пятидиенкашка чIоагIагIа а хьекхаш, юккьанцарча пятидиенке Къилбасера-МалхбоалехьаIа чIоагIа а хьекхаш.

* * *

Тахан республике гIолла Грозни моржаш а йолаш. Доаьдима йоачар а йоацаш за литадаргда. Буьйсаной селакъа хьа хилалаем цхьацадолча моттигашка дохк [illegible] цхьан боагамагIе-йолаш, [illegible] мух хьекхаргба. Фегара температура республике гIолла 0 градусагарра 5 градусага кхоачача йIовхал йолаш, Грозне 1—3 градус йIовхал йолаш, дийнахьара температура республике гIолла 3—8, Грозне 4—5 градус йIовхал йолаш хургьа.

2-чеи 3-чеи январе хаоттам дoккха ма хуцаллуш моттиг къаьле.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

АЬШК МУКХ ЦА ДУИЙТА «КЪОАЛАМ»

Дерригача дунен тIа лоалладеш къалоакхача боьлтах хIора шера 20—30 процента [illegible] доккх е мукхаара «ден» дийнахь. Укх тIехьарча хана мукхадура дукъал на маьхьал а шоаш чинхоаш пластмассаш тIаIаьотхкага.

Деталаш мукх ца шейтеш пластмасса новкъосталца лорарга шой тайпара дела кьасап вIашттIехьдаьнизай Белоруссий ССР Iилмий Академе полимерий механика отдела начальника Белий Владимира.

Токарни станока тIа рахъда уллув шейшй пластмассовни сарг бола лаьрхIа йола оттаял. Детал юткьа [illegible] йачтахь йоахкаш тоадара детале бIатIа «къоалам», тIаккха йоккадхача тIерата пластмаске пардул ятIа тIа а [illegible].

(АПН).

ХУДОЖНИКА ЗИЙННАР

Нарчеча шалхара воагIатан.

Хьагулле, трактористаш!

Ялпаш, накаш, кискаш.

Керда шу дъаьлда хийда хьа.

РЕПОРТАЖ

Механически цехе

Механически цеха сменни мастера Имагожев Iийсай мукъе хьа кIеига вис а, сона хьалха вола реза хилар из.

Назранера «Электроинструмент» яха завод бола бе йоалхаш тIерт мaьхкешка даккахьаьла цига бола хе нахе Iийса. Цул образованет хьежж, директе Ростове деша вахийтав. Цига тIа вена ахьа-шешу доаллаьшё а юха а Ростове вахийтав цо цеха мастерей начальникей говзал Iомаш. ХIанэ шой специальностех бола беш ва Iийса.

«Къьмарга» бохкхой дукха беш механически цеха — зоругаш а жи саг.

—ХIаьта а, — йоах Iийсас — укх чу бола беш вотча 220 саго юкъе тхох дукха дикагIа шой балхах кхетаьш дукха хагий вахе мехкарийн ба.

«Девархочча хьехархочуа дукхагIе хоаш моттигаш кийслу, кIаьта а мехархо хот ий: во лотабаьб цу декархочуй кар чу творческий сийг».

Аьнк завода хьалов, цхьачаьльарг хьаккхуьх из. Цу цхьаьнкха формей йовцача цусоцах хIаьа са бе йоалар саина къега йIайха шестеренка хьахул аьача, из болх на бовза саг тешаргаьа.

Складера [illegible] ара а дахкха вох хьаьль шестеренка электросверлилкаш хьеаIашагIьехкача сборочни цехе кхачтахца лелаш тха 3—4 сахьат хайра. ТIаккха мел ха йоаргIар-хьогI кхзал ха хIарaле а йоаккхаш хIане сменагIа укхаьа сборочии цехе Iочу. йохийта 500—600 деталь хьеси хилча?

Укхаза шой тейкара амоал да ханех найка мара. Дийнахьа бусс (кхо сменагIа бу укхаза бодх) механически цехе хьею 1250 «С-437», «С-469» системах йола сверлилкаш, 440 кулг да уж хьеш. ХIара сверлилках 50 хьалал деталь йоала. ТIаккха 1969 сверлилках [illegible] ун?

Механически цех — завода дог да. Укх [illegible] бецбала бовалу [illegible].

Шина [illegible] бетта [illegible] кхоачашлу цеха [illegible]. [illegible] та задани толамца кхоачашъяьй. Декабрь бетта хуххьал цу дий кхача цхьан смена коллективо 24,000 сверлилка е деталаш арахеха аьнна дош деннах. Из ноябрь бетта хиийачул 500—800 дукхагIа.

Станокаш тIа латта кагий нахи, мехкарийи чуйнна болх беш ба: бехктоачане, сиха бе белан бола ба нарбар. ХIаьта контролерах Оздоева Хьа-айх а лоранъла ма йоай, цул кулгех чекхъялча брак йоаа кхьа деталь цул шера укхаза бола балхо Iомаьяй ца «шой бIергаш» теша. ХIаьта тха аьнна кусок станока тIара стадока тIа йоаш раьна йоалаш латт. Цхьа низ болча автомата нах кусок цо хом. КIейт-дуйл тIара «Iадьба» а дьакхе Бисиева Махмийта дIалу уж токаре Шадыжев Хьасане. Вокхо маьзах чинхдоаиха тай санна цхьан станока чу дIа ч а еале олзайй чакьйоаюх оов кIанна дIа а йоаккхаш. Цул тIехьагIа цахене хьекие къоагна йайа Эканова Яхьайта дIалу «перга» кхйта.

Цугара дольбайя станока тIа бола уж шлопочни ной екхийта.

Цул тIехьагIа кхо са на лоIийташ 850 градус йIовзал йолча шиша чу тоие уж. ТIаккха мойка тIа хал. Цигара склада йоах.

НаIар тIа сборочни цехера болхдой латт уж хIанаьна аьнна бенкке...

Иштта чоалхане а вайна организация, предприятишна болхлошта бе йоаккаш бIаргачча свержлижех, хIана дукха ха йоаццаш укхаза арадеца йолаена маразьe хьоехча запчроцни машинех йоахка деталаш.

— Мел сверлилкаш, деталаш е еза хой хьова вай смено укх бетта? — хетт мастера станока рычагаш дIаIаьа тетташ вовллача цхьан зIамагасагaга.

— ХовI, — йоах вокхо, — 24 эзар комплект.

—ТIаккха Iа тахан мафа деталь ергьа?

— 500 ча еш заводера арваргвац.

Из ва токарь Мальсагов Къамболат. Керда шу дезае кийчо еш шой тIехьарчарна ца хилийта гIерт из, ше укхаза балха вена дукха ха еце а.

Кердача шера сайлеецна накъаболх горсовета депутат фрезеровщица Гадаборшева Роза, токарь Плиева Тахрет, ладчик Романов Леха, токараш Братерский Юра, Лепешкина Тая, шлифовальщик Мальсагов Iелихан... Дукха ба уж-м.

Дукха ха йоацаш кое хьалтехача хьалха хаттарий суртаж тIадоахкача ОбIалий доска тIа 40 процент моттиг [illegible] механически цехо. ХIама [illegible] ахай цу чура ба.

...Тхо цига лелаьче а цу сахьате йовсшалар цехаш. Хайра тхона хоалгьа ха хивалга. ВIаштIехь а баьна шиша кхоикха болаш хоза, бола Назранера кьона болхлой хIама дза.

Цхьа сахьат доалланне а юха «хийлургьа» механически цех. Юха а цехе гIолла йолалургьа фенит миссел мара йоаца йIайха шестеренка.

М. ЗАНГИЕВ.

[illegible]

ХIама ха ловрашта

ДУНЕНА ГIАШ ГО БОАККХ

Дукха ха йоацаш гIаш Астралера Цераш [illegible] париски географически института членаш Андре Мартени Гебриол Шефни. 200 эзар франка ха а доила гIаш дунена го боаккхаш ба уж.

Доккол дале французаш хIанзалахьа а Малхбузен Европе, Балкански полуостровашка, Африке, Сире, Палестине, Кавказе, Персе хоьна чакхбаьнай. Из новкъе дукха тайп-тайпара хIанаш дага доаца зIамаш хоаеаш царна.

Французашка дe дунен тIа укх мел хинача хьеел ду центральни лошка.

Шоаш арабаьлча ваьнь ба бола, цар шоаш ма лахара, дукха ха йоаьац царна, арраге а... 10 шуна 3 бутта мара.

БIАРА ЧУ ХИЙ ДАХАЧА

Малайски архипелага гуламашта укх тайпара хоа мел да-[illegible]: моллагIа зIе а йола [illegible] хий [illegible] цар, цул тIехьагIа хIамнага Iург даьхха даьсса нохосови бIар цу хи тIа дулл. Хий лаьгIа бIара чу уь, тIаккха хьаьжарза даьча бух тIа дода из.

Цул тIехьагIа цига бахача нахаш масса [illegible] даьнад дIахайто чIоагIа цIогIа а деттош веде ерригача юрта чакхвоал.

Вай гIойлара сахьата чIоагIа тара да хIана, гIойлара сахьат гIул Iочанх массаве яха юха кIантIача да доаз.

Ма дукха сахьатий тайпий даьх ба мел аьнний хара лаладеш!

ИСКУССТВЕННИ ДОГIА

Дукха ха йоацаш Австрале гучадьаьхад йовлаш эттача хана искусственно догIа доккийтара хьисап. Метеорологаша дахача зеламчара дIадоладеннад из хьисап гучадолаьхина. Цар зийнад тIом беча хана йIаьвлашейта йовсий топпаш эттарг атмосфера локкарта тIоанаш чIоагIа зрадоеваш кхорморхаща сигал къайле а аьнне, йоаццача а йIаьлахача хана чIоагIа а аьагIа догIа деттаьш хиларш. Цигара хьадагадехад лолдача вещества фе лаккарча тIоаьнаьта Iоатгьам белга, хIаьта хIанз из ба а бьб. ВIалла а чоалхама дац из гIулех делга: баллона новкъостарцa фега урагIиохкит сел йоаххе а йоацаш йола динамит, из цига ахх, кIаьта цо атмосфера Iалаьмата чIоагIа чоехалы хьоа а йййа, оахоьза йола хи Iачараш йоаьо, хIаьта царех догIа а хул. Цу хьакъеагьа даьнча замех дикка доккха бермe даьхад, хIанз, дуэц.

Хьажа

телевидени

2 январь

12.00 — Берашта. «Тахьехь [illegible]» яха художественни фильм. 17.55 — Передачай программа. 18.00 — «Сердал доаллу шу» «[illegible]» [illegible]. [illegible] — Кинообзор. [illegible] чахалах вола къамаьл. 19.30 — «Бехк боацеш бехке хиннар» яха художественни фильм. 21.05 — Передачай программа. 21.10 — Музыкальни перерыв. 21.15 — «Гуддалч, [illegible]. Музыкальни программа. (ЦТ).

3 январь

12.00 — Берашта. «Хьайбай [illegible]» яха фильм. 18.00 — Телевизионни (нохчий, эрсий меттала). 18.30 — Фу дIадаь кийчлу. 18.50 — «Терхам бе, моастагIа гаргагIертаж ва» яха [illegible] фильм. 19.30 — Берашта. «ГIор-даьи» яха спектакль (нохчий меттала доахк). 20.20—Передачай программа. 20.25 — Музыкальни перерыв. 20.30 — «Керладаьий эстафета» (ЦТ). 21.15 — Телевизионни миниатюра театр «Сфинкса [illegible]» (ЦТ). 22.15 — «Физкультурей спорти» яха телевизионни журнал «Шера [illegible] бола 10 спортсмен» (ЦТ).

4 январь

12.00 — «Тимбершаа отряд [illegible]» яха художественни фильм. 13.40 — Кинохроника (гIалгIай меттала доахк). 14.00— «СССР хоккей [illegible]» [illegible] ССР [illegible] — «СССР» [illegible] хьалхте [illegible] (Москва) и «Автомобилист» (Свердловск) «[illegible]» кхача [illegible] передача (ЦТ). 17.0—Кинопанорамай клуб. 19.15 «Ленин» [illegible] вахара [illegible] фильм (нохчий меттала доахк). 19.45 — «Вайнаха [illegible] яха спортивни передача. 19.15 — «Кинокхерас бевне иуь» яха фильм. 20.00 — Шоана, бераш! 20.15 — Советски кино история. Режиссер Фридрих Эрмлер. (нохчий меттала йоахк). 21.05 — Передачай программа. 21.10 — «Дон Сезар де Базан» яха художественни фильм. 22.40 — Киноочерк. 23.00 — «Январски сайренаш» Шоатвлаш саьрердане программа (ЦТ).

5 январь

11.35 — Передачай программа. 12.00 — «Къона ленинец». 12.30 — Школьникашта. «Къонабарий творчество. Берий творчество Ерригасоюзни хьажар. (ЦТ). 13.00 — Берашта. «Пхитта шу» дарвна капитан» яха художественни фильм. 14.25 — Музыкальни перерыв. 14.30 — Театрально спектакль (ЦТ). 17.00 — Ленински премей лауреаташ. Композитор Сергей Прокофьев. 17.50 — Киножурнал. 18.00 — Кердача шера бах. Пионерий республикански Дворецера трансляци. 19.00 — Европейски чемпионате баскетболагIа йоле кубок ЧСКА — «Форвертс» (ГДР) (ЦТ). 20.30 — Тунис [illegible] къаьнта юкъарча хьелах лоле [illegible]. 20.50 — Передачай программа. 20.55 — «Бесприданница» яха художественни фильм.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный. Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-98; редактора зам.—3-39-11; бехктоккама секретара—3-34-38; партийни вахарех, культура, промышленностен отдели—3-42-30; юрта бахамен письмой отдели—3-42-26.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-98; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства и писем — 3-42-26.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революци проспект, 7/34.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/34.

СФ05001. Заказ № 5554.